

N-oj

7—8

POLA ESPERANTISTO

DUMONATA

ORGANO DE POLAJ ESPERANTISTAJ SOCIETOJ

ENHAVO:

E. 3747: Jubileo de Esperanto — *Dro W. Robin*: La Tria Kongreso esperantista en Cambridge — *S. S.*: La internacia monsisistemo — Raporto pri la unua konkurso de Varsovia Esperantista Societo — *V. Juwiler*: La Abismo — *Dro Zamenhof-Belmont*: Nadzieja Esperantystów — *Erikajabe*: Ĥina fabelo — *Dro Fels*: Vegetarismo kiel popola nutrado kaj sanigilo — *Goethe-Grabowski*: La Reĝo de Elfoj — *Dro A. K*: Nokta Apero — *L. Rosenstock*: Proletoj.

Eldonata de Societo „ESPERANTO“ en Leopolo (Lwów).

Redaktata de Komitato.

Ĉefredaktoro de la literatura parto Dro K. Bein (Kabe).

Āvizioj.

Abono de Pola Esperantisto.

La abonoj komenciĝas nur la 1-an de januaro aŭ julio.

Abonprezo por unu jaro a) en Aŭstrio K 1'80, b) Eksterlande K 2'40 (Sm 1.00).

Aparta numero kostas a) en Aŭstrio K 0'30, b) Eksterlande K 0'40 (Sm 0'17).

Ĉiulandaj poŝtmarkoj estas akceptataj kiel pagilo.

Societoj kaj librejoj ricevas rabaton.

Tarifo de niaj anoncoj.

Tuta pago unufoje	K 24.—	(Sm 10.—)
$\frac{1}{2}$ da " "	K 12.—	(Sm 5.—)
$\frac{1}{4}$ da " "	K 6.—	(Sm 2'50)
$\frac{1}{8}$ da " "	K 3.—	(Sm 1'25)

Nekomercaj anoncoj de Societanoj (ekz. pri ŝanĝo de adreso, korespondado k. s.) estas kalkulataj po K 0'60 (Sm 0'25) por ĉiu 20-ono da pago.

Ĉe trifoja aŭ pli ofta enpresado de sama anonco estos donata rabato 25%.

Dezirataj korespondadi:

1. *Fino B. Rogers*, 20. Cemetery Road, *East Kirkby*, Notts. (Anglujo).
2. *S-ro Carlos Charrier*, 77 Calle Zabala, *Montevideo* (Urugvaj) (per vidaĵkartoj).

Al la fotografistoj.

La Esperantista Centra Oficejo, 51, Rue de Clichy, Paris, projektas starigi kolekton de kliŝaĵoj pri la Tria Kongreso, uzeblandaj por fari lumajn projekciojn en paroladoj por Esperanto. Tiu kolekto estos senpage pruntata al ĉiuj propagandistoj.

Por efektiviĝi tiun projekton, la Centra Oficejo petas de ĉiuj membroj de la Tria Kongreso, kiuj faris fotografadojn en Cambrigde, ke ili bonvolu sendi al ĝi unu ekzempleron de ĉiuj fotografadoj faritaj, kiuj rilatas la Kongreson.

Se ili deziras, la Centra Oficejo resendos al ili la neuzitajn ekzemplerojn. Se ne, ĝi konservos tiujn fotografadojn en speciala albumo, kiu estos tre interesa por la dokumenta historio de la esperanta movado.

Tra la mondo

Tutmonda ilustrata revuo esperantista. Meudon, Francujo. Fr. 8.00.

La dua jaro de „Tra la mondo“ finiĝis. Ĝi formas belegan volumon kun artikoloj pri 40 landoj de aŭtoroj el 30 malsamaj lingvoj. Ĉirkaŭ 290 ilustraĵoj plibeligas ĝin.

Tiun ĉi jaron estis malfermataj du novaj rubrikaj: *Scienca kroniko* kaj *Sporto*, redaktataj de anoj de Internacia Scienca Oficejo. Ĝus komencis ankaŭ interesan tutmondan kronikon. La rimarkinda „Internacia enketo pri edukado“ liveris jam dokumentojn el 15 diversaj landoj.

POLA ESPERANTISTO

Esperantaj sciigoj por pollingvanoj.

Ĉiujn sendaĵojn (abonon, manuskriptojn, anoncojn k. a.) oni bonvolu adresi:
„Societo Esperanto“ en Leopoldo (Lwów), Galicio, Aŭstrio.
 Alsenditaj manuskriptoj estos laŭbezone korektataj.

Jubileo de Esperanto.

1887 ¹/₇ 1907

102281
 I 2190

„*Dro Esperanto. Lingvo internacia. Antaŭparolo kaj plena lernolibro*“ jen estas la titolo de malgranda broŝureto, kiu antaŭ dudek jaroj aperis en Varsovio kaj fariĝis ĝermo, el kiu poste elkreskis la nuna potenca arbo de Esperantismo. Modesta estis tiu-ĉi 40-paĝa libreto, kielmodesta ĝia aŭtoro, kiu ne nur tuj post la titolo presigis la rimarkindan frazon: „Lingvo internacia kiel ĉiu nacia estas komuna propraĵo; la aŭtoro fordonas por ĉiam ĉiujn personajn rajtojn“, sed ankaŭ sian nomon kaŝis per pseŭdonimo.

Dr. L. ZAMENHOF

Hodiaŭ la veran nomon de l' aŭtoro konas milionoj da homoj disemitaĵoj en ĉiuj landoj, sed la bela pseŭdonimo malgraŭ tio ne malaperis— kontraŭe, ĝi donis nomon ne nur al la lingvo, al ĝiaj adeptoj sed ankaŭ al la ideo mem. Kvankam laŭ la Bulonja deklara-

cio Esperantisto estas ĉiu, kiu por ia ajn celo uzas la lingvon elpensitan de nia Majstro — tamen Esperantismo entenas pli altan ideon, nome: arigi sur neŭtrala lingva fundamento ĉiujn homojn penantajn atingi la kunfratiĝon de l' popoloj, la feliĉon de l' homaro.

En la historio de ia nacio aŭ eĉ en la vivo de individuo 20 jaroj estas ne longa tempo, sed kiom multe da diversaj elpensitaĵoj, reklame eltrumpitaj en la mondon post kelkaj jam jaroj estis kovritaj per cindro de forgeso, dum Esperanto disvastigata laŭ la propra konsilo de l' aŭtoro „senbrue“, iom post iom almitas la mondon, enradikiĝante en ĉiuj kampoj de l' homa agado, komence de kontoro de la komercisto ĝis la predikejo kaj katedro de l' universitato.

Triumfa estas la vojo de Esperanto, tamen tute alia ol tiuĉi de Volapük. Dume mi tie vidis grandan pajlan fajron, povantan elveki penson, ke post kelke da jaroj la tuta mondo, ne esceptante la plej sovaĝajn Buŝmenojn volapikiĝos, fajron kiu same rapide estingiĝis — nia lingvo disponanta nek je monaj rimedoj nek je reklamiloj eĉ nek je forta organizo, batalante kun multe da malfacilaĵoj, akiras ĉiujare ĉiam kreskantan nombron da adeptoj.

Neeble estas en gazeta artikolo doni la tutan historion de Esperanto, sed publikigante kelkajn rimarkojn, mi intencas per tioĉi montri la ĝisnunan vojon de nia afero kaj la esperon por la estonteco.

Tre erarus ĉiu, pensante, ke tuj post apero de nia vere genia lingvo ĝi trovis amason da aprobantoj. Dum la dek unuaj jaroj la nombro de samideanoj ne atingis ankoraŭ 5000 kaj la kaŭzoj de tiuĉi fakto estis diversaj. Unue aperis nia lingvo en la tempo, kiam Volapük ŝajne triumfis kaj nature ĝiaj adeptoj penadis per ĉiuj fortoj venki la novan konkuranton. Kiam fine la fiasko de Volapük fariĝis neevitebla, rilate nur malgranda parto de volapikistoj konfesis la superecon de Esperanto kaj komencis ĝin propagandadi, dum la plejmulto forlasis por ĉiam la ideon de lingvo internacia, disvastigante ĉirkaŭen la opinion, ke la solvo de tiu ĉi problemo estas nebla. Ĉiu Esperantisto devis batali kun centoj da antaŭjuĝoj aŭ pli malpli sciencaj teorioj de kontraŭuloj kaj tial ĝi ne povas sufiĉe alte ŝati la laboron de unuaj niaj pioniroj. La apero de ia favora artikolo en naciaj gazetoj, la fondo de nova klubo, la malfermo de kurso kaj eĉ la varbo de ia eminentulo por nia ideo fariĝis tiam notindaj okazintaĵoj. Rusujo kaj Svedujo estis la unuaj landoj, kie nia lingvo havis plej multe da adeptoj kaj tial oni nomas tiun ĉi periodon la rusan.

La kreo de franca Societo por propagandado de Esperanto rapide antaŭenpuŝis nian aferon en jena lando, kiu baldaŭ okupis

la unuan lokon. Bona organizo de propagando, eldonado de praktikaj lernolibroj, altiro de eminentaj sciencistoj kaj de ĵurnalistoj, jen estas la ĉefaj kaŭzoj de nia triumfo en Francujo kaj per tio en la tuta mondo. La Bulonja kongreso fermas tiun ĉi francan periodon kaj Esperanto al militis la mondon. Tri kongresoj, ĉiu pli grandiosa ol la antaŭa donis pruvon, ke artefarita lingvo, malgraŭ ĉiuj teoriaj kontraŭdiroj, estas ebla, ke ĝi povas servi ne nur por korespondado sed ke anoj de la plej diversaj popoloj komprenigas sin per ĝi tute bone eĉ pli bone ol en ia ajn nacia lingvo.

La disvastigo de Esperanto en la tuta mondo, milionoj da korespondadoj, centoj da societoj, centoj da libroj, kelkaj dekoj da gazetoj esperantistaj, propagandaj kaj specialaj — jen la rikolto de dudekjara laboro.

Kvankam tiu ĉi rezultato povas ni fierigi — oni tamen ne devas forgesi ke ankoraŭ multe, tre multe da laboro atendas nin.

La ĝisnuna historio de Esperanto intruas nin, ke ni ne povas kalkuli je helpo da regnestroj aŭ iaj sciencaj komitatoj; ni do mem klopodu, por ke nia afero devigu ilin pripensi la enkondukon de Esperanto en programon de lingvoj intruataj en ĉiuj lernejoj de l' mondo kaj tiam ĉia propagando fariĝos superflua, sed nun „ni semu kaj semu konstante“. ni instruu Esperanton al niaj infanoj, ni mem uzu ĝin kiel eble plej ofte, ni riĉigu la literaturon per tradukaĵoj kaj originalaj verkoj, sed antaŭ ĉio ni sciu kaj sciigu ĉiujn, ke la lingvo mem estas netuŝebla, ke ĉia serĉado de ŝajnaj reformoj estas ne nur senbezona perdo de tempo kaj fortoj, ĉar la lingvo montriĝis praktika, sed ke ĝi ankaŭ povus rompi la ĝisnunan unuecon, kiu ĝis nun kondukis nin kaj en estonteco donos triumfan venkon.

E. 3747.

La Tria Kongreso Esperantista en Cambridge.

La bela sonĝo malaperis. Ni estas jam bedaŭrinde sur la maro, revenante hejmen. La sonĝo daŭris 8 tagojn, sed ŝajnas, ke nur unu horon. Estis tiom da impresoj, ke estas apenaŭ eble priskribi ilin trankvile kaj laŭvice. La Kongreso faris grandegan impreson, multe pli grandan ol oni eĉ povis revii.

Kiu antaŭvidis malsukceson por nia ideo en Anglujo? Li venu nun! Ni havas nun faktajn pruvojn kontraŭ liaj teoriaj priprenoj.

La angloj ekinteresiĝis la kongreson tiel sukcesplene, ke ni povas de nun estimi Anglojn, kiel niajn plej bonajn amikojn kaj plej bonajn propagandistojn de nia afero. Mi eĉ diros plu; ŝajnas al mi, ke se la Angloj tiel varme kaj kore akceptis nian lingvon, ni povas esti tute trankvilaj je la estonteco de Esperanto. Ni do devas konfesi malkaŝe, ke Angloj povis esti la plej grandaj malamikoj de l' Esperanto. Ili estas fieraj, ĉar ilian lingvon uzas la plej granda nombro da homoj sur la tero, ili estas tute sendependaj de iu ajn nacio, ŝajnis do, ke ili estos sendube kontraŭuloj de la enkonduko de alia lingvo internacia. Kun ĝojo ni nun ekvidis, ke Angloj estas niaj plej sindoneimaj samideanoj.

Sed ni komencos la priskribon de la Tria.

Alvenis en la Kongreson ĉirkaŭ 1500 personoj el diversaj landoj, inter aliaj el Urugvajo, Tuniso, Venezuelo, Kanado, Unuigitaj Ŝtatoj k. t. p. La plej multenombraj estis Francoj kaj Angloj.

Antaŭ la oficiala malfermo de la Kongreso.

La 12-an de l' Aŭgusto okazis en Great St. Marys Preĝejo angl-eklezia diservo en Esperanto. Vespere okazis ankaŭ diservo esperanta en la Emmanuel Kongregacia Preĝejo. Tiuj ĉi diservoj estis permesitaj de Lia Papa Moŝto, kiu alsendis sian benon. La preĝejoj estis kompreneble plenaj de esperantistoj. La preĝon vesperan legis pastro Schneeberger, prezidanto de la Svisa Esperantistaro. Dum la diservo estis kantataj himnoj kun helpo de speciale aranĝita horistaro. Poste pastro W. B. Selbie, en kies preĝejo okazis tiu ĉi diservo, predikis esperante. La longa kaj interesa prediko estis tre bone elparolita, kvankam pastro Selbie estas nur kvinsemajna esperantisto. Pri la aranĝo de esperantaj diservoj kaj predikoj multe zorgis kaj penadis pastro Richardson. Sub lia prezido kunvenis la katolikaj esperantistoj kaj sendis al Lia Papa Moŝto la sekvantan telegramon:

„La Esperantistoj katolikaj, kunigitaj de la Kemбриĝa Kongreso, esprimas al la Sankta Patro sian profundan dankecon pro la sendita Beno. Humile genufleksitaj antaŭ Liaj piedoj, ili certigas Lian Papan Moŝton pri sia absoluta sindonado al Lia persono kaj pri sia tuta submetiĝo al la Doktrino Katolika“.

La 12. de l' Aŭgusto alveturis posttagmeze nia kara majstro, Dr. Zamenhof. La tuta urbo solene atendis lin, ĉiuj domoj estis

feste ornamitaj, multege ĉie da verdaj standardoj, verdaj steloj k. t. p., sur la stratoj miloj da homoj, en la fenestroj centoj da kapoj. Nia majstro estis akceptita kun regaj honoroj. Antaŭ la alveno de vagonaro atendis jam en la stacidomo la Urbestro, la delegito de la Universitato, la Trianoj kaj la esperantista nobelularo. Kiam la vagonaro alvenis, la Urbestro en gala uniformo alproksimigis al la vagono de nia Majstro, salutis lin kaj prezentis la ĉeestantojn. En la sama momento la muzikistaro ekludis esperantan himnon. Eksonis laŭtegaj ekkrioj: „Vivu Dro Zamenhof“. Nia majstro eniris kaleŝon kune kun la Urbestro, la delegito de la Universitato kaj la Triano S-ro Mudie. Post tiu ĉi kaleŝo veturis longa vico da aliaj kaleŝoj kaj veturigiloj. Inter senfinaj kaj entuziasmaj aklamoj de la urbanoj kaj samideanoj la kaleŝoj tre malrapide iris antaŭen tra la urbo. Oni alvenis fine en Fitzwilliam Hall, kie Vic-kanceliero de la Kembriĝa Universitato solene akceptis nian Majstron. Post la eliro el tiuĉi loko estis farata sur la ŝtuparo de tiu bela konstruaĵo unua grupo fotografa.

La saman tagon ĉiuj kongresanoj kunvenis en la grandega korto de Trinity College kaj estis kune fotografitaj.

La malfermo de la Kongreso.

La 12. vespere okazis la malferma kunsido de la Kongreso. Ĉirkaŭ 2000 homoj kunigis en la Nova Teatro; ne restis eĉ unu loko neokupita; regis tre solena atmosfero; ĉiuflanke vivaj interparoladoj, interpretadoj, esprimoj de ĝojo kaj feliĉo. La kunsidon komencis himno „L'Espero“. kantita de ĥoro de 60 voĉoj, majstre kondukita de S-ro Rootham. Poste pastro Schneeberger, la prezidanto de la II. Kongreso en Ĝenevo, malfermis la Kongreson kaj laŭ la regularo transdonis la prezidantecon en la manojn de S-ro Kolonelo Pollen, kiel de la Prezidanto de la Brita Esperantista Asocio.

Kol. Pollen invitis kiel Viceprezidantojn Sojn Mudie kaj Dr. Cunningham. Ni atentigas, ke tri ĵus nomataj personoj estis do la fama Trio, kiu tiom klopodadis por la Tria.

Poste la Urbestro, Alderman Stace, levigis kaj tralegis mallongan parolon esperantan, salutantan la Kongreson. La aŭdantaro havis poste grandan plezuron, kiam la Urbestredzino, Sino Stace, ankaŭ levigis kaj parkere deziris al Kongresanoj esperante sukceson en ilia laboro kaj al Dro Zamenhof — sanon.

Kol. Pollen prezentis en la nomo de la Brita Esp. Asocio belgan blazonflagon por la uzado dum la estontaj kongresoj. Sur la verda kampo estas blanka stelo kaj flanke oni povas legi la nomojn de tri urboj, en kiuj okazis tri ĝisnunaj kongresoj esp. Dro Zamenhof ekceptis la blazonflagon solene en la nomo de tuta Esperantistaro.

Tiam Dro Zamenhof havis longan kaj tre interesan parolon programan, kiun mi almetas ĉi-tie:

La parolo de Dro Zamenhof.

Karaj samideanoj!

Konforme al la ĝisnuna moro, mi komencas mian parolon per tio, ke mi permesas al mi en la nomo de ĉiuj kongresanoj esprimi nian saluton kaj dankon al la lando, kiu gastame nin akceptis, kaj precipe al niaj britaj samideanoj, kiuj per multaj laboroj kaj granda zorgemeco pretigis por ni tiun feston, en kiu ni nun ĉiuj partoprenas. De la momento, kiam niaj britaj amikoj invitis nin al si, ni ĉiuj estis konvinkitaj, ke nia kongreso en ilia lando havos apartan signifon kaj estos epokofaranta. Kaj ne estas malfacile antaŭvidi, ke nia espero nin ne trompos, ĉar tion ĉi garantias al ni ne sole la konata energio kaj sindoneco de niaj britaj amikoj, sed ankaŭ la karaktero mem de ilia lando.

La fakto, ke ni kongresas nun en glora universitata urbo de Granda Britujo, havas grandan signifon. La kontraŭuloj de nia ideo konstante ripetadis al ni, ke la angle parolantaj popoloj neniam al ni aliĝos, ĉar ne sole ili malpli ol ĉiuj aliaj popoloj sentas la bezonon de lingvo internacia, sed por ili la fortikiĝado de lingvo internacia estas rekte malutila, ĉar tia lingvo konkurados en la mondo antaŭ ĉio kun la lingvo angla, kiu celas fariĝi internacia. Kaj tamen rigardu, kiel forte eraris niaj kontraŭuloj! Rigardu, kiel multe jam aliĝis al ni la Britoj, kiuj tiel nevolonte lernas aliajn lingvojn krom sia nacia; rigardu, kun kia amo ili preparis nian kongreson kaj en kia granda nombro ili aperis, por deziri al ni bonvenon! Tio ĉi montras antaŭ ĉio, ke la homoj komencis jam kompreni, ke lingvo internacia estas utila ne sole por popoloj malfortaj, sed ankaŭ por popoloj fortaj; sed tio ĉi montras ankoraŭ alian aferon, multe pli gravan: ke la homoj vidas en la esperantismo ne sole aferon de egoisma oportuneco, sed gravan ideon de

intergenta justeco kaj frateco, kaj al tiu ĉi ideo volas servi la noblaj homoj de ĉiuj popoloj, tute egale, ĉu iliaj popoloj estas fortaj aŭ malfortaj, kaj ĉu la intergenta justeco estas por ili profita aŭ malprofita. Ni scias, ke la plimulton de niaj britaj samideanoj alkondukis al ni la interna ideo de la esperantismo, kaj tial ni tiom pli ĝoje esprimas al niaj britaj amikoj nian koran dankon. La Kembriĝanoj akceptas nin hodiaŭ ne kiel komercistojn, kiuj alportas al ili profiton, sed kiel apostolojn de ideo homara, kiun ili komprenas kaj ŝatas; koran dankon al la glora Kembriĝa universitato, kiu pruntis al ni siajn ĉambrojn, koran dankon al la Kembriĝa urbestro, kiu gastame zorgis pri nia bono. Ni kore salutas vin, granda brita popolo, ni plej respektive salutas vian altan reprezentanton, Lian Reĝan Moŝton. Vivu la reĝ' al vi, tre longe vivu Li, gardu Lin Di!

Samideanoj!

En la momento de la malfermo de nia tria kongreso ni ne povas silenti pri la tro multaj amikoj, kiujn la Morto kaptis dum la pasinta jaro; vi ĉiuj memoras, ke tuj post la Ĝeneva kongreso, ni sciigis pri la malfeliĉa morto de D-ro Lloyd, prezidanto de la Liverpola Grupo. Ni perdis ankaŭ du eminentajn amikojn de nia afero, la gloran scienculon Berthelot kaj profesoron Mihael Foster, kiu esperis nin akcepti en Kembriĝo. Fine, mortis nia plej kara samideano kaj amiko, kiu estis la animo de niaj ĝisnunaj kongresoj, la ĉefa motoro de nia lasta kongreso en Ĝenevo, la fondinto, subteninto kaj inspirinto de nia konstanta kongresa komitato. Vi ĉiuj scias, pri kiu mi parolas. Nia neforgesebla amiko Javal plu ne ekzistas. Al vi, amikoj esperantistoj de ĉiuj landoj, kaj al vi, niaj estimataj gastoj, kiuj simpatias nian aferon, mi proponas, ke ni honoru la memoron de nia multmerita samideano kaj de ĉiuj mortintaj Esperantistoj per levigo de niaj seĝoj.

Samideanoj!

Antaŭ tri semajnoj finiĝis ĝuste dudek jaroj de la tago, kiam aperis publike la unua libro pri la lingvo Esperanto. En ĉiuj partoj de la mondo la Esperantistoj festis tiun tagon. Kiel fondinto de Esperanto, mi ricevis en tiu tago multajn gratulajn telegramojn kaj leterojn. Ĉar mi ne havas kancelarion, sed mi devas mem ĉion plenumi en miaj liberaj horoj, tiel oni facile komprenos, ke respondi ĉiujn ricevitajn esprimojn de amikeco estis por mi afero absolute ne ebla, kaj oni min facile pardonos. Mi uzas nun la bonan oka-

zon, por esprimi mian plej sinceran dankon al ĉiuj, kiuj sendis al mi amikajn bondezirojn. La gratuloj apartenas kompreneble ne al mi persone, sed al la tuta batalantaro esperantista, kaj mi estas nur la centra punkto, en kiu kolektiĝis ĉiuj gratuloj por resalti de tie al ĉiuj flankoj de la mondo, al ĉiuj lokoj, kie loĝas kaj laboras niaj senlacaj samideanoj. Kvazaŭ silente komisiita de la tuta esperantistaro, mi vokas al ĉiuj esperantistoj-batalantoj: mi vin gratulas! Mi kore vin gratulas, ke vi pacience eltenis en la daŭro de dudek jaroj, malgraŭ la multaj atakoj kaj malagrablajoj, kiuj al neniuj el vi mankis. Mi kore vin gratulas pro tiuj rezultatoj, kiujn donis via energia kaj sindona dudek-jara laborado. Dudek jaroj da laborado por la esperantismo! kio tio signifas, — oni komprenos nur iam poste, kiam oni legos la detalan historion de la esperantismo. Kian grandegan gravecon havas niaj ĝisnunaj akiroj, tion oni ankaŭ ĝuste komprenos nur iam poste, kiam oni ekscios detale la historion de niaj unuaj jaroj, kiam la akiro de ĉiu nova Esperantisto estis ligita kun senfina laborado kaj oferado.

Multaj el vi konas la historion de la lastaj dek jaroj de la esperantismo, kiam la longe dormintaj semoj komencis doni la unuajn trunketojn; sed tre malmultaj el vi konas la historion de la unuaj dek jaroj, kiuj konsistis el senfina, ŝajne tute sensukcesa semado. La historio de la esperantismo iam rakontos al vi pri ĉiuj tiamaĵoj semantoj.

Nun nia afero staras forte. La glacia tavolo da antaŭjuĝoj de la mondo estas rompita, kaj nia afero kreskas regule kaj senhalte. Ĉiu jaro potence pligrandigas niajn fortojn, kaj ni iras al nia celo jam kun plena trankvileco. Centoj da miloj da radikoj kaj radiketoj subtenas nian arbon, kiu jam ne timas la venton. La naturo, kiu longan tempon batalis kontraŭ ni, batalas nun por ni, ĉar tiu sama forto de inercio, kiu longan tempon terure malhelpis ĉiun nian paŝon, ĝi mem nun ŝovas nin antaŭen. Eĉ se ni volus nun halti, ni jam ne povus.

Mi transiras al la vera temo de mia hodiaŭa parolado. Mi volas paroli al vi hodiaŭ pri la esenco kaj celo de niaj kongresoj. Sed por eviti ĉian malkompreniĝon, mi tiuj en la komenco atentigas vin, ke mia parolo ne estas io oficiala, ĝi prezentas simple mian personan opinion, kiun ĉiu el vi povas aprobi aŭ ne aprobi.

Ĉar ni decidis kunvenadi ĉiujare el ĉiuj landoj de la mondo

kaj multaj el ni faras eĉ tre grandajn oferojn, por povi partopreni en niaj kongresoj, tial ni devas klarigi al ni, por *kio* ni kunvenas. Se ni konscios bone la esencon kaj celon de niaj kongresoj, tiam ni venados al ili kun ĉiam freŝa kaj neniam malfortiĝanta entuziasmo, kiel homoj, kiuj klare vidas antaŭ si la belan celon, al kiu ili iras; sed se ni ne konscios la celon de niaj kongresoj, tiam ni baldaŭ tute malvarmiĝos por ili, kiel homoj, kiuj vagas sencele kaj kiujn tiu vagado baldaŭ lacigas kaj enuigas. Por kio do ni kunvenas? Ĉu ni kunvenas por paroli pri esperantaj lingvaj demandoj? Ne! tiuj ĉi demandoj apartenas ne al la kongreso, sed ekskluzive al la Lingva Komitato, kaj por ili sufiĉus kongreso de komitatanoj. Ĉu ni kunvenas por ekzerciĝi en esperanta parolado? Por tio sola ni ne bezonas veturi al kongreso, ĉar en niaj hejmaj grupoj ni povas en la daŭro de la tuta jaro multe pli ekzerciĝi, ol en la kelkaj tagoj de la kongreso, kaj por la sola kelktaga ekzerciĝo en parolado neniu entreprenus grandajn vojaĝojn. Ĉu ni kunvenas por fari manifestacion kaj sekve propagandon? Jes, certe! Sed ĉar el cent kongresanoj almenaŭ naŭdek-naŭ havas de Esperanto nur *moralan* profiton, por kio do ni ĝin propagandas? Mi ne dubas, ke la plimulto el vi donos al ni nur unu respondon: ni faras manifestacion kaj propagandon por la esperantismo ne pro ia utilo, kiun ĉiu el ni persone povas havi de ĝi, sed pro tiu gravega signifo, kiun la esperantismo havas por la tuta *homaro*, pro tiu komunehoma celo, kiu nin, aktivajn Esperantistojn, altiris al Esperanto; ni kunvenas ĉiujare el ĉiuj partoj de la mondo, por havi la ĝojon vidi samideanojn, por premi al ili la manon, por varmigi en ni per reciproka renkontiĝo kaj kunvivo la amon kaj entuziasmon por la ideo, kiun la esperantismo en si enhavas. Kiel la antikvaj hebreatoj tri fojojn ĉiujare kunvenadis en Jeruzalemo, por vigligadi en si la amon al la ideo monoteisma, tiel ni ĉiujare kunvenas en la ĉefurbo de Esperantujo, por vigligi en ni la amon al la ideo esperantisma. *Kaj tio ĉi estas la ĉefa esenco kaj la ĉefa celo de niaj kongresoj.*

Ĉar la mondo ĉiam komprenis, ke la esperantismo estas forte ligita kun certa interna ideo, kaj tre multaj personoj ne volis lerni kaj uzi Esperanton nur tial, ĉar ili ne volis esti rigardataj kiel partianoj de ia ideo, tial — por ne fortimigi de ni la grandajn amasojn, — ni estis devigitaj klarigi per la Bulonja deklaro, ke la simpla esperantisteco, t. e. la uzado de la lingvo Esperanto, neniar

devigas esti partiano de tiu aŭ alia ideo, ke ĉiu Esperantisto restas homo tute libera kaj unuj Esperantistoj ne respondas por la ideoj de aliaj Esperantistoj. Sed se la simpla praktika *esperantisteco*, t. e. la simpla lernado kaj uzado de Esperanto, neniun devigas aliĝi al ia ideo, tamen neniun povas dubi, ke ĉiujn, aŭ almenaŭ la grandegan plimulton de la personoj, kiuj *batalas* por Esperanto, ligas unu komuna ideo, kiu estas la tuta stimulo de ilia laborado. Ĉiu *privata* Esperantisto povas havi tiajn konvinkojn aŭ fari tiajn agojn, kiajn li volas, kaj ni ne respondas por liaj konvinkoj nek agoj, kiel li ne respondas por niaj. Li povas esti la plej granda egoisto, genta ŝovinisto, malamanto de homoj aŭ eĉ la plej malnobla krimulo, kaj se li nur uzas la lingvon Esperanto, ni ne povas malpermesi al li nomi sin esperantisto. Sed se li volas veni al esperantista *Kongreso*, aŭ se li volas aliĝi al ia alia institucio, kiu portas la verdan standardon, tiam la afero ŝanĝiĝas. Tiam li venas en landon, kiu havas siajn apartajn leĝojn, siajn apartajn morojn kaj principojn. En Esperantujo regas ne sole la *lingvo* Esperanto, sed ankaŭ la interna *ideo* de la esperantismo: en Esperantujo regas ne sole la oficiala ĝenerala esperantismo, — tie regas ankaŭ io alia, io ĝis nun ankoraŭ ne precize formulita, sed tre bone sentata de ĉiuj esperantujanoj — tie regas la *verda standardo!* Kio estas la verda standardo? Se por iu komercisto, kiu uzas Esperanton nur por vendi siajn komercaĵojn, aŭ por iu sportisto, kiu uzas Esperanton nur por amuziĝi, nia standardo estas simpla signo de nia lingvo, simpla interkonsentita dekoracio por niaj kongresoj kaj institucioj — ni, Esperantistoj-batalantoj, certe vidas en nia standardo ion alian: ĝi estas por ni io sankta, ĝi estas la signo, sub kiu ni marŝas al nia paca batalado, ĝi estas la voĉo, kiu konstante memorigas al ni, ke ni laboras por Esperanto nur tial, ĉar ni esperas, ke pli aŭ malpli frue, eble post multaj jarcentoj:

Sur neŭtrala lingva fundamento,
 Komprenante unu la alian,
 La popoloj faros en konsento
 Unu grandan rondon familian.

Ni konstante ripetadis, ke ni tute ne deziras nin enmiksi en la *internan* vivon de la gentoj, sed ni deziras nur krei ligantan ponton *inter* la gentoj. La devizo de la ideoj Esperantistoj, neniam ĝis nun precize formulita, sed ĉiam klare sentata, estas: „Ni deziras krei *neŭtralan fundamenton, sur kiu la diversaj homaj gentoj*

povus pace kaj frate interkomunikigadi, ne altrudante al si reciproke siajn gentajn apartaĵojn“.

Tia, laŭ mia opinio, estas la devizo de la verda standardo, de tiu bela kaj majesta standardo, kiu kunvokas nin ĉiujare el ĉiuj partoj de la mondo en la nomo de la plej bela revo de la homaro.

Por formuli precize ĉiujn detalojn de la dirita devizo, ne venis ankoraŭ la tempo; ili formuligis per si mem, iom host iom, per nia ĉiujara kunveno kaj kunvivo. Mi volis nur atentigi vin, ke niaj kongresoj, farataj sub la signo de la verda standardo estas ne sole kongresoj de la *lingvo* Esperanto, sed ankaŭ de la interna ideo de la esperantismo. Sekve ĉiu temo, en kiu ni sentas la spiriton de la verda standardo, ĉio kio kondukas al rompo de la muroj inter la gentoj, apartenas al nia kongreso. Vi ofte aŭdis pri la *neŭtraleco* de niaj kongresoj. Jes, neŭtraleco estas la ĉefa principo de niaj kongresoj; sed oni devas ĝuste kompreni la sencon de tiu ĉi neŭtraleco. Neŭtraleco ekzistas en ĉiuj internaciaj kongresoj; sed dum tiu la neŭtraleco estas simple afero de *takto*, ĉe ni ĝi estas la ĉefa principo, ĉe ni la neŭtraleco, aŭ pli ĝuste la neŭtraligo de la intergentaj rilatoj estas la tuta enhavo, la tuta celo de niaj laboroj. Tial ni neniam devas paroli en niaj kongresoj pri aferoj speciale politikaj, kiuj apartenas al la diplomatoj, aŭ pri aferoj speciale religiaj, kiuj apartenas al la ekleziuloj kaj filozofoj — ĉar la verda standardo malpermesas al ni fari ion, kio povus ofendi tiun aŭ alian genton aŭ religion grupon; sed ĉio, kio, neniun ofendante, povas krei pacan *ponton* inter la popoloj, tio ne sole ne devas esti timeme evitata en niaj kongresoj, sed kontraŭe, ĝi devas esti ĝuste la *esenco* de niaj kongresoj, ĉar ĝi apartenas al la verda standardo. Se ni memoro pri la postuloj de la verda standardo, tiam ni ne timos plu paroli kaj agi, tiam ni irados al nia celo konscie kaj kuraĝe kaj niaj kongresoj fariĝos kun ĉiu jaro pli interesaj kaj pli gravaj por la mondo. La verda stelo ĉesos esti malkuraĝa signo de silento, ĝi fariĝos signo de laboro. Ĉio, kio kondukas al rompo de la muroj inter la gentoj, apartenas al nia kongreso. Vastaj kaj grandaj estas la rilatoj inter la gentoj kaj nacioj, kaj vastaj kaj multnombraj estas la temoj, kiujn ni devos pridiskutadi. Tiel ekzemple, havante nenian intencon enmiksi sin en ian specialan sistemon pri tiu aŭ alia temo, oni povas proponi al niaj kongresoj internaciajn sistemojn por la oportuneco kaj neŭtraleco de la rilatoj internaciaj.

kiel ekzemple internacian monsystemon, horsystemon, kalendaron, k. t. p., kaj tiam ni povos esplori, ĉu la propono estas bona aŭ ne, sed ni ne devas diri, ke la diskutado pri tiuj projektoj estas kontraŭa al nia programo. Oni eble ankaŭ proponos al ni la aranĝon de kelkaj festoj intergentaj, kiuj ekzistus paralele kun la specialaj festoj de ĉia gento kaj eklezio kaj servus por frate ligi inter si la popolojn; oni proponos ankaŭ aliajn similajn aferojn. Ne venis ankoraŭ la tempo, por paroli pri ĉio detale, tial pardonu min, ke mi nur aludas per kelkaj vortetoj tion, pri kio mi volus multe, tre multe paroli kun vi; sed ĉiam pli kaj pli, komencante de aferoj bagatelaj kaj transirante al aferoj plej gravaj, komencante de aferoj pure materialaj kaj transirante al ĉiuj flankoj de la homa spirito kaj moralo, oni proponados al ni diversajn rimedojn, kiuj servas al la fratigado de la homoj kaj al la rompado de la muroj inter la gentoj — kaj ĉion tion ĉi ni povos prijuĝi, akcepti aŭ ne akcepti, sed ni neniam devos ĝin blinde forĵeti antaŭe. Ĉar ĉio, kio servas al la fratigado de la gentoj kaj al la rompado de la malamikaj muroj inter la popoloj — se ĝi nur ne enmiksas sin en la internan vivon de la gentoj — apartenas al la verda standardo.

Karaj amikoj!

Mi klarigis al vi, kio — laŭ mia opinio — devas esti la celado de niaj kongresoj. Dum ĉiu privata Esperantisto povas kontentiĝi per tio, ke li uzas la lingvon Esperanto, niaj kongresoj — laŭ mia opinio — devas labori ne sole por la lingvo, sed ankaŭ por la interna ideo de la esperantismo. Mi ripetas, ke tio ĉi estas mia privata opinio, kiun mi tute ne volas proponi al vi kiel ian oficialan programon por niaj kongresoj. Nia kongreso devas esti simple kongreso de Esperantistoj, kaj kondiĉe ke ĝia programo estu preparita laŭ la kongresa regularo, ĝi devas resti tute libera kaj konformiĝi ĉiufoje al la opinioj kaj deziroj de la plimulto de la kongresanoj: Sed ĉu vi aprobos mian opinion aŭ ne, ĉu vi volos labori laŭ la postuloj de la verda standardo aŭ ne — mi ne dubas, ke en la profundeco de viaj koroj vi ĉiuj *sentas* la verdan standardon, vi ĉiuj *sentas*, ke ĝi estas io pli, ol simpla signo de lingvo. Kaj ju pli ni partoprenados en niaj ĉiujaraj kongresoj, des pli ni interfratiĝos kaj des pli la principoj de la verda standardo penetros en nian animon. Multaj personoj aliĝas al la esperantismo pro simpla scivoleco, pro sporto, aŭ eble eĉ pro atendata profito; sed de

la momento, kiam ili faras la unuan viziton en Esperantujo, ili malgraŭ sia propra volo ĉiam pli kaj pli entirigas kaj submetigas alla leĝoj de tiu lando. Iom postiom Esperantujo fariĝos edukejo de la estonta interfratigita homaro, kaj en tio ĉi konsistos la plej gravaj meritoj de niaj kongresoj.

Vivu Esperanto, sed antaŭ ĉio vivu la celo kaj la interna ideo de la esperantismo, vivu la frateco de la popoloj, vivu ĉio, kio rompas la murojn inter la gentoj, vivu, kresku kaj floru la verda standardo!

* * *

Post la parolo de nia Majstro, ofte interrompata de entuziasmaj aklamoj, la ĝenerala sekretario, S-ro Moch, legis multajn leterojn kaj telegramojn, ricevitaĵojn el multaj landoj. Inter aliaj la fama angla ĵurnalisto, S-ro Stead, la redaktoro de la tre konate ĵurnalo „Review of Reviews“, sendis leteron al S-ro Dro Cunningham el Hago, kie li redaktas ĉiutagan gazeton: „Courrier de la Conference de la Paix“. Jen la teksto de la letero:

„Mia kara Dro Cunningham! Mi gratulas Vin, ke Vi havas la honoron akcepti Dron Zamenhof kaj la Esperantistan Kongreson en la fama Universitato de Kembriĝo. Mi, ho ve! devas resti por ĉeesti en alia Kongreso, kiu estus multe pli interesa kaj utila, se ĝiaj anoj parolus Esperanton. Ju pli mi vidas internaciajn konferencojn, des pli konvinkita mi iĝas, ke Dro Zamenhof, kreante Esperanton, liveris la solan nepran bezonataĵon por la Federacio de l' Mondo, simplan, regulan, neŭtralan ŝlosilo-lingvon, kapablan esti universale alprenita. Antaŭ la fino de la jarcento Esperanto estos universale rekonata kiel necesajo por la civilizita homo.

Volu doni al Dro Zamenhof mian dankan respekton kaj salutu lin de mi kiel unu el la grandaj bonfarantoj de l' homaro. Mi estas via sincere

William T. Stead“.

Tiam enkondukis S-ro Moch la delegitaron el diversaj landoj kaj ĉiu delegito havis mallongan parolon. El Aŭstrujo estis S-ro Schröder kaj S-ro Simon, el Francujo — S-ro de Beaufront, el Germanujo — S-ro Schmidt kaj Dro Mybs, el Rusujo — S-ro Lojko kaj S-ro Efstifejev, el Siberujo — S-ro Frenkel, el Svisujo — S-ro R. de Saussure, el Belgujo — speciala delegito de la Belga registaro, oficiale sendita, lieŭtenanto Cardinal, en milita uniformo — kaj ankaŭ S-ro van der Beist — el Polujo — Dro.

Bein, el Svedujo — S-ro Ahlberg, el Bohemujo — S-ro Ŭejka, el Kanado — S-ro Beauchemin, el Venezuelo — S-ro Volcan, el Tuniso — S-ro Gelula, el Urugvajo — S-ro Munos, el Unuigitaj Ŝtatoj de N. Ameriko — S-ro Weiss, el Italujo — S-ro Junck, el Hispanujo — pastro Guinart kaj t. p.

Specialan kaj grandan atenton altiris la parolado de la belga oficiala delegito, lieŭt. Cardinal. Li diris en bonega Esperanto sekvantajn gravajn vortojn:

„En la nomo de mia lando, Belgujo, kiun mi oficiale reprezentas ĉe la 3. kongreso Esp., mia kora saluto iras unue al la glora elpensinto de la Esp. lingvo, Dro Zamenhof, poste al la Kongresa Komitato, fine al la tuta esperantistaro.

Post grava kaj dokumentplena raporto, farita de Ĝeneralo Lemon, Komandanto de la Militista Lernejo en Bruselo, pri la graveco de internacia lingvo je la plej altideala vidpunkto kaj pri la nuna estado de Esperanto, la ministro de militistaro delegis min oficiale. Mi konsideras tiun mision kiel la plej gravan fakton de mia ĝisnuna vivado. Mi estas faronta unue: raporton pri l' agado de la Kongreso, poste: paroladojn ĉe la profesorado de la militista kaj de la milita lernejoj. Ne estas necese, ke mi altiru vian atenton pri la grava decido de l' Belga registaro. Ĝi naskiĝu ĉie samajn ekzemplojn!“ (Longa aplaŭdo).

Fine, kiam la horistaro komencis kanti la anglan himnon: „Savu la Reĝon Di!“, la aŭdantaro levigis kaj kunigis kun la horo kaj entuziasme dufoje kantis la himnon. Oni decidis sendi telegramon, esperante redaktitan, al Lia Reĝa Moŝto, kaj je la 11¹/₂ horo vespere oni fermis la unuan kunsidon. Tiu ĉi kunsido restos neforgesebla por ĉiu, kiu en ĝi partoprenis.

La dua tago de la Kongreso.

Je la 10. horo matene komenciĝis l. agada kunsido de la Kongreso. Ĉeestis la honora Prezidanto, Dro Zamenhof. Kolonelo Pollen transdonis la prezidantecon faktan al S-ro Mudie, vicprezidanto.

Estis legita kaj aprobita la raporto de la Konstanta Komitato, la unuan fojon estis presita kaj akceptita unuanime la konstanta regularo de Kongresoj.

S-ro Chavet, agada sekretario, legis la raporton de la Centra

Oficejo, pruvantan la grandegan disvastiĝon de nia afero en la mondo de l' tempo de la lasta Kongreso. Precipe rapide progresas nia afero en Ameriko.

S-ro Cape de Montrosier, la redaktoro de „Tra la mondo“, legis raporton pri la Ruĝ-Kruca movado inter la Esperantistoj. Tiu ĉi movado kreskas tre rapide en multaj landoj.

S-ro René Deshays rimarkis, ke nuntempe la Esperanta movado komencis tre disvastiĝadi inter la specialistoj, ekz. inter la kunhelpadaj Societoj. Li esperas, ke baldaŭ okazos granda Internacia Kunveno Kunhelpada en Italujo, sole en Esperanto.

Profesoro Green el Ameriko klarigis, ke antaŭ la Geneva Kongreso ekzistis en Unuigitaj Ŝtatoj nur 3 aŭ 4 grupoj esp., nun estas jam 65.

Oni proponis, ke estu sendita telegramo al Lia Moŝto la Reĝo de Belgujo, ĉar li estas la unua reĝo, kiu nomis oficialan delegiton por nia kongreso. La propono estis unuanime aprobita kaj la telegramo forsendita.

La saman tagon okazis tre interesa ekskurso al la Gardena Urbo, en kiu partoprenis 550 personoj. La „Gardena Urbo“ estas ideala urbo de l' estonteco, kiun konstruas speciala kompanio de kvar jaroj. Gardena-Urbo, diris S-ro Howard, celas fari en la sfero de konstruaĵo de urboj la saman, kion faras Esperanto en la sfero de la lingvoj. La tero, sur kiu estas konstruita ĉiu domo, apartenas al la loĝanto de tiu-ĉi domo. La urba vivo kun ĝiaj societaj bonaĵoj estas tie kombinita kun la kampara vivo. Oni laboras tie en sanecaj kondiĉoj. Oni havas sufiĉajn lokojn por ludado kaj amuziĝado. Nun loĝas en tiu urbo nur 4000 homoj, sed tio estas la okono de la estonta loĝantaro.

Santempe okazis diversaj specialaj kunsidoj: de la Tutmonda Labora Societo, de la Internacia Studenta Asocio, de la Militistoj, de la Maristoj, de Liberpensuloj, de la Internacia Scienca Asocio, de l'Akciuloj de l' Esper. - Ĵurnalo, de Ruĝkrucoj.

Vespere okazis en la Nova Teatro la unua teatra ludo. La teatro estis kompreneble plena. Oni aŭdis la vivan interparoladon, senĉesan kaj mirinde facilan de la ĉeestantoj, kiuj ŝajne apartenis ne al 35 landoj, sed al unu granda familio. En la komenco S-ro Mudie, la senlaca organizinto de la Tria, legis la telegramon, ricevitan ĵus de Lia Reĝa Moŝto, Edvardo VII. kun esprimoj de

danko. Poste la kurtenego levigis kaj aperis du junaj blinduloj el la Perkins Institucio en Bostono. S-roj Deming kaj Gibson, kiuj ludis fortepiane kaj violone dueton el „Faust“.

Fraŭlino Chapman kantis la versaĵon: „Se ci estus blinda“. Laŭ speciala peto de blinduloj, fraŭlino Zabilon d'Her, la sindonema propagandistino de l' Esperanto inter la blinduloj, deklamis poezion kun granda sentemo. Poste S-ino Mudie kantis la kanton „Erlkönig“ de Schubert kaj „La vojon“. S-ro René de Saussure deklamis eliraĵon el „Eneido“, esperantigita de Dro Vallienne. S-ino Rosa Junck, la „muzo de Esperanto“, mirinde kaj talente deklamis du versaĵojn kaj akceptis longan kaj entuziasman aplaudadon.

Fine S-roj Page, Ford kaj Hulme ludis bone la amuzantan komedion de Maddison: „Boks kaj Koks“.

La tria tago de la Kongreso.

Je la 10. horo matene komenciĝis la dua agada Kunsido. S-ro Moch legis la protokolon de la hieraŭa kunsido; la protokolo estis aprobita. Tiam levigis la 83-jara eminenta profesoro de l' Kembriĝa Universitato, S-ro Mayor. La ĉeestantaro korege aplaudis lin. La profesoro diris mallongan parolon pri la graveco de internacia lingvo, komencante la parolon per jenaj vortoj: „Mi estas nur infano esperanta“.

Poste estis anoncitaj sciigoj pri la laboro de diversaj specialistaj sekcioj. S-ro Abato Richardson parolis pri la mirinda sukceso de Esperanto en la mondo kaj opiniis, ke la nomo de Dro Zamenhof longe vivados. Post la legado de kelkaj specialistaj raportetoj, ricevis voĉon S-ro Otto Simon. Li proponis, ke oni elektu ian tagon kiel solenan festtagon esperantan por la tuta mondo. Disvolvigis sufiĉe longa diskutado (S-roj Moch, Cape, Hugon, Mudie, la Majstro) kaj oni decidis, ke principe tia festtago estas necesa, sed la decidon de la ĝusta dato oni prokrastis ĝis la sekvanta kunsido.

Dum la tago okazis kelkaj ekskursoj kaj akceptoj. Ĉirkaŭ 400 kongresanoj vizitis Ely-Katedralon. Ducent esperantistinoj vizitis Girton kaj Newnhamkolegiojn, kiuj estas famaj sidejoj de la instruado de virinoj. — La saman tagon okazis ankaŭ militista turniro, en kiu ĉeestis nia Majstro kaj diverslandaj oficiroj (el Hispanujo, el Francujo, el Holandujo k. t. p.). — Ĉiu kongresano vizitis tion, kion li preferis.

Samtempe okazadis specialaj kunsidoj. La trian tagon de la Kongreso okazis la kunveno de la instruistoj, la kunsido de la komerca kaj industria Sekcio de l' Grupo Pariza, la kunveno de Pacifistoj, de Junuloj, de Ĵurnalistoj, de Framasonoj, de Blindhel-pantoj kaj aliaj.

Vespere okazis la dua teatra ludo, kiu altiris la saman grandan nombron da kongresanoj, kiel la unua. S-ino Baronino de Ménil, la edzino de la Redaktoro de „Tutmonda Jarlibro“, faris tre interesan paroladeton kun lumprojekcioj pri la morala edukado de la popola infano. La oratorino estis varmege aplaŭdita kaj la pre-lekcio faris grandan impreson.

S-ro Profesoro Cart, „la patro de blinduloj“, deklamis fableton. S-ro Derveaux el Boulogne kantis laŭ fama ario tre ŝerceman ver-saĵon, kiu aludis la organizintojn de tri esperantaj kongresoj (S-roj Michaux, Schneeberger kaj la Trio). La kanto treege plaĉis al la aŭdantaro. Poste kantis S-ino Guivy el Tours kaj S-ro Tuffield. Fine S-ro Dore el Troyes talente deklamis monologon: „Kial ili estas famaj?“

En la dua parto estis ludita kun granda sukceso la komedio: „Bardell kontraŭ Pickwick“. En tiu ĉi komedio partoprenis aktoroj el 9 diversaj landoj, nome 1 Irlandano, 1 Skotlandano, 1 Anglo, 1 Franco, 1 Sviso, 1 Kanadano, 1 Italino, 1 Bohemo kaj 1 Hispano. Granda ĝojo ekregis en le teatro, kiam la kembriĝa poli-cano Gates aperis sur la sceno kaj diris esperante: „Silentiĝu!“

La kvara kaj kvina tagoj de la Kongreso.

Matene okazis du agadaj kunsidoj. La plej gravaj deci-doj estis jenaj: oni decidis aranĝi la sekvantan kongre-son en Aŭgusto de la 1908 jaro en Germanujo. La urbo ne povis ankoraŭ esti elektita kaj tion-ĉi faros la Organiza Ko-mitato. Oni ricevis ankaŭ inviton de Unuigitaj Ŝtatoj, por ke la kvara kongreso estu tie, sed pro la tro granda interspaco al Ame-riko oni estis devigitaj danki la Amerikajn amikojn pro ilia afabla invito. En la nomo de Germanujo invitis S-ro Dro Mybs, prezi-danto de Germana Esp. Asocio, kiu dankis korege la Kongreson pro la akcepto de lia invito.

La dua decido estis, ke oni aranĝu ĉiujare du kongre-sojn: unu en Eŭropo kaj unu en Ameriko por la Ameri-

kanaj samideanoj, kies nombro konstante kaj tre rapide pligrandiĝas. Tiuj ĉi ambaŭ kongresoj interŝanĝos la delegitojn.

La tria decido koncerne la ĉiujara festtago esperantista, proponita de S-ro Simon. Oni decidis, ke la ĝusta dato ne povas esti elektita en la Kongreso, sed ke oni nomu komitaton, kiu tion - ĉi faros kaj sciigos poste la esperantistaron per la gazetoj.

Kolonelo Pollen anoncis al la aŭdantaro, ke Lord Roberts, la fama eks-generalissimo de la Brita Militistaro dum la Transvala milito, akceptis la honoran prezidantecon de la Brita Esp. Asocio.

S-ro Prof. Boirac, prezidanto de la Lingva Komitato, legis raporton pri la laboroj de la dirita Komitato. Cni decidis presi kiel eble plej baldaŭ oficialan liston de la radikaj vortoj, teknikajn vortarojn k. c.

Oni decidis krei Internacian Societon por Virinprotektado. S-ino Zamenhof estis nomata honora prezidantino de tiu-ĉi societo. — Post la esprimoj de danko al la Trio por la Tria, la kunsido estis fermita.

Dum la du lastaj tagoj de la Kongreso estis ankaŭ aranĝitaj diversaj akceptoj kaj ludoj. Tre interesaj estis la policanaj sportoj, post kiuj nia Majstro en la nomo de la tuta Esperantistaro donacis belan pokalon al suprenomita policano Gates pro lia granda lerteco en la ambulanca laborado. Gates dankis esperante.

La ĝardena festo en Trinity College malsukcesis pro la malbona vetero. La lastan tagon okazis granda akcepto de la kongresanoj en la ĝardenoj de Kings College kun „Garden-party“. Ĉiu esperantisto estis prezentita al Lord-Lieŭtenanto de la Provinco, vicgrafo Clifden.

Vespere okazis belega naciŝtata balo en la Urbodomo, en kiu partoprenis ĉirkaŭ 2000 personoj.

Tre grava estis la kunveno de la Internacia Scienca Asocio, kiu okazis la 15-an de Aŭgusto en Union Society. Ĉeestis Dro Zamenhof. La kunsidon malfernis S-ro Ĝeneralo Sébert, kiu klarigis, ke kvankam la Internacia Scienca Asocio ekzistas jam unu jaron, de la Ĝeneva Kongreso — sed nur en tiu kunsido ĝi estos oficiale kreita, se la regularo estos akceptita de ĉeestantoj. La regularo estis disdonita kun la kongresa numero de la „Internacia Scienca Revuo“ (Nr. 44-a) kaj unuanime akceptita. Kiel prezidanto de la Asocio estis unuvoĉe nomita Prof. Schmidt, la

direktoro de la Internacia Oficejo de peziloj kaj mezuriloj. Ĝenerala Sekretario — Prof. René de Saussure el Ĝenevo, la redaktoro de la „Internacia Scienca Revuo“. Sekretarioj: Prof. Bourlet, prezidanto de la grupo esp. Pariza, kaj S-ro Schmurlo el Ŝtutgarto. Kasisto S-ro Dro Renard, direktoro de la „Svisa Espero“. Membroj de la komitato estis nomitaj 5 profesoroj (el Ameriko, el Peruo, el Hispanujo, el Italujo kaj el Francujo), generalo Sébert kaj Dro K. Bein el Varsovio.

Ankaŭ sufiĉe grava kunveno okazis la du lastajn tagojn, la kunveno de aranĝota Esperantistujo. Oni proponis kaj decidis elekti en la ĉirkaŭaĵo de la kongresa urbo (en Germanujo) vilaĝon aŭ urbeton, kie la kongresanoj povus pasigi la someran libertempon post la Kongreso aŭ antaŭ ĝi. Tie ĉi povus alveturi esperantistoj la tutan someron, sendepende de Kongreso, kaj ĉiu povus esti certa, ke li renkontos en la Esperantistujo samideanojn kaj agrable pasigos la tempon. Poste, en sekvantaj jaroj, oni eble aranĝos Esperantistujojn apartajn por ĉiu nacio. Estis elektitaj delegitoj por ĉiu nacio, po unu viro kaj unu virino. Por la Polujo oni elektis S-inon Essigman kaj Dron Robin el Varsovio. Prezidanto estis elektita Prof. Aymonier el Parizo, sekretario Dro Whitaker el Liverpool.

La 17-an de Aŭgusto la Kongreso estis oficiale fermita.

La saman tagon la kongresanoj veturis Londonon, kie atendis ankoraŭ multaj festoj kaj agrablajoj. La 18-an de Aŭgusto okazis do granda vespermanĝo en la Hotel Imperial, aranĝita de Londona Klubo Poliglota. Ĉeestis Dro Zamenhof. La impreso estis solena. La ĉeestantoj kantis ĥore la himnojn: „Espero“ kaj „Savu la Reĝon Di“, trinkis multe da tostoĵn k. t. p.

La 19-an kaj 20-an okazis rondveturadoj per Londonaj stratoj kaj la vizitado de Muzeoj. Vespere okazis la 19-an granda kunveno en Guildhall (Urbodomo) por 1000 membroj. Estis kantoj, deklamoj kaj teatra ludo: „Ŝi kliniĝas por venki“, en kiu partoprenis 9 diversnacionoj. La 20-an do Aŭgusto okazis fine granda vespermanĝo kun dancoj en la Holborn-Restaurant.

En la kongreso ĉeestis 8 Poloj, kune kun nia Majstro kaj lia Edzino. Ĉiuj alveturis el Varsovio, nome: Dr. K. Bein, Dr. A. Wizel, Dr. S. Krukowski, S-ro dentkuracisto Essigman kaj S-ino Essigman, kaj la aŭtoro de tiu ĉi artikolo. Krom tio ni renkontis

en Cambridge S-ron Knaster el Varsovio, kiu loĝas konstante en Cambridge, kaj kiu afable faciligis kaj agrabligis al ni la restadon en tiu-ĉi bela urbo.

La Poloj vive partoprenis en la laboroj de la Kongreso. Dro Bein (Kabe) havis paroladeton en la malferma Kunsido, kiel delegato de Polujo. Jen tiu ĉi mallonga, sed bela paroladeto: „Polan saluton mi alportas al vi, Old England, lando de liberaj homoj kaj de landoj liberaj, — al vi, nia nova ĉefurbo Kembriĝo kun via mondfama Universitato, — saluton al vi, brava Trio, kiu tiel sukcese aranĝis nian grandiozan Trian, — al vi, tutmondaj Esperantistoj, grandanombre kunvenintaj el ĉiuj partoj de nia senlima Esperantolando, — and last not least al vi, kara Doktoro, kiu ree venis por persone prezidi nian ĉiujaran solenon. Estu ĝojplena nia festo, ankaŭ trans la maro laŭte sonu nia bela lingvo kaj niaj entuziasmaj aklamoj: „Vivu Esperanto, Vivu Zamenhof!“ (Granda aplaŭdo). Dro Bein partoprenis ankaŭ en multaj sekcioj, kaj precipe en laboroj de la Lingva komitato. En la Lingva komitato li estis elektita en du komisionojn: por la prilaborado de la regularo kaj por la propraj nomoj.

Dro A. Wizel proponis en la kunveno de la kuracistoj, ke oni interkonsentigu kun la redakcio de la fama franca gazeto medicina „La Semaine Médicale“, ke tiu ĉi redakcio eldonadu ankaŭ esperantan tradukon de ĉiu numero, kiel ĝi eldonadas nun tradukojn hispanan kaj italan. Dro Wizel ekproponis ankaŭ, ke oni arangu Internacian Societon de ĝeinfanoj-esperantistoj, — ĉar la estonteco de Esperanto dependas de nunaj infanoj.

Dro Krukowski partoprenis en la teatra ludo en Londono.

S-ro Dentkuracisto Essigman aranĝis kunvenon de la dentkuracistoj, ĉeestantaj en la Kongreso. La celo de tiu ĉi kunveno estis la prilaborado de la speciala teknika dentista vortaro.

S-ino Essigman kaj la subskribita partoprenis en la kunvenoj por la elektado de vilago esperanta kaj estis nomitaj delegitoj por Polujo.

La Tria Esperanta Kongreso estis majstre aranĝita. Donu Di, ke la sekvanta Kongreso havu la saman sukceson kaj estu same truktoporta por nia afero, kiel la Tria. *Dr. Wilhelm Röbin.*

La internacia monsistemo.

de S. S.

Ne tro malnovaj estas la tempoj, kiam preskaŭ ĉiu urbo gvidis sin laŭ propraj legoj, posedis apartajn monerojn, mezurilojn k. t. p. Kun la ŝango de politika stato ankaŭ tio ĉi estis ordigita tiamaniere, ke almenaŭ interne de apartaj landoj malaperis tiu ĉi konfuzo, sed kiam la eltrovo de fervojoj, vaporŝipoj, telegrafo kva-zaŭ forigis la limojn, naskigis penso arangi similajn aferojn internacie. La bezono de tiu ĉi paŝo fariĝis iom post iom pli sentebla kaj nun ni havas jam internacian juron, poŝtan unuigon, maristan signalaron, metran sistemon k. m. a., sed ne unu ankoraŭ demando atendas internacian solvon kaj precipe la malsameco de mono estas tre neoportuna en la tempo de grandega disvolviĝo de komerco kaj industrio. Bedaŭrinde ĝuste tiu ĉi problemo ŝajnas esti tre malfacila kaj tial ĝi estas nur parte solvita per alpreno de skandinava sistemo en Svedujo, Norvegujo kaj Danujo kaj de franca (latina) sistemo en Francujo, Hispanujo, Italujo, Svisujo, Rumunujo, Belgujo, Serbujo, Bulgarujo, Finnlandujo k. c. Krom tiuj ĉi landoj ni en la aliaj renkontas la plej diversajn monsistemojn. Inter la kaŭzoj de malsukceso de ĉiuj penoj atingi interkonsenton por alpreni ian ajn komunan monon ni trovas la saman, kiu malebligis la elekton de ia nacia lingvo kiel internacian. La estonta internacia monsistemo devas antaŭ ĉio esti neŭtrala, neidentita kun ia ajn nacia sed tiel elektita, ke estu facile sen longaj kalkuloj kambii ilin reciproke.

Tie mi aparte atentigas, ke same kiel Esperanto ne celas detrui la naturajn lingvojn, tiel ankaŭ la propanata internacia monsistemo ne intencas forigi la nune uzatajn naciajn, sed esti nur internacia esprimigilo de valoro. Do se ekz. angla fabrikisto eldonas prezaron por la samnacionoj, li presu ĝin angle kaj donu la prezojn en pundoj st., ŝilingoj, pencoj, sed eldonante prezaron por eksterlando li uzu Esperanton kaj internacian monsistemon.

En la maja kajero de „Internacia Scienca Revuo“ tre detale preparolis tiun ĉi problemon S-ro René de Saussure kaj lia propono estas jam aprobita de nia Majstro kaj altiris ankaŭ atenton de tuta esperantista gazetaro. Manko da loko en nia nacia propaganda organo ne permesas al ni citi la tutan interesan artikolon

de I. S. R. tial ni konatigas nian legantaron nur kun ĝiaj ĉefaj punktoj kaj donas la necesajn tabelojn.

Internacie		Aŭstre-hung.		Aŭstre-hung.		Internacie	
Sm.	S.	K	h	K	h	Sm.	S.
1,000	.	2.405	33.33	10,000	.	4.157	427.94
100	.	240	53.33	1 000	.	415	742.79
*) 10	.	24	05.33	100	.	41	574.28
9	.	21	64.80	90	.	37	416.85
8	.	19	24.27	80	.	33	259.42
7	.	16	83.73	70	.	29	102.00
6	.	14	43.20	60	.	24	944.57
5	.	12	02.67	50	.	20	787.14
4	.	9	62.13	40	.	16	629.71
3	.	7	21.60	30	.	12	472.29
2	.	4	81.07	20	.	8	314.86
1	.	2	40.53	10	.	4	157.43
	900	2	16.48	9	.	3	741.68
	800	1	92.43	8	.	3	325.94
	700	1	68.37	7	.	2	910.20
	600	1	44.32	6	.	2	494.46
	500	1	20.27	5	.	2	078.71
	400		96.21	4	.	1	662.97
	300		72.16	3	.	1	247.23
	200		48.11	2	.		831.49
**) 100			24.05	1	.		415.74
	90		21.65		90		374.17
	80		19.24		80		332.59
	70		16.84		70		291.02
	60		14.43		60		249.45
	50		12.03		50		207.87
	40		9.62		40		166.30
	30		7.22		30		124.72
	20		4.81		20		83.15
***) 10			2.41		10		41.57
	9		2.16		9		37.42
	8		1.92		8		33.26
	7		1.68		7		29.10
	6		1.44		6		24.94
	5		1.20		5		20.79
	4		0.96		4		16.63
	3		0.72		3		12.47
	2		0.48		2		8.31
	1		0.24		1		4.16

*) aŭ 1 spesdek-milo (Sdm)

**) aŭ 1 spescento (Sc)

***) aŭ 1 spesdeko (Sd)

Konsiderinte, ke la ĉefaj ormoneroj (1 libro st., 20 markoj, 25 frankoj, 5 dolaroj) pezas ĉirkaŭ 8 gramojn kaj ke la kvanto de pura oro, kiun ili entenas estas kutime $\frac{9}{11}$ aŭ $\frac{11}{12}$ de ilia pezo S-ro Saussure proponas, ke la ĉefa internacia ormonero pezu same 8 g kun proporcio $\frac{11}{12}$ da pura oro. Tiu monero estus nomata *spesdeknilo* kaj tial la dekono de ĝi, nomata *spesnilo* kaj prezentanta la ĉefan unuon (kiel ŝilingo, dolaro, rublo, krono k. s.) valorus proksimume 2 ŝilingojn, 2 markojn, 2.50 frankojn, 2.40 kronojn a.-h. La dua unuo nomata *spesdeko* valorus $\frac{1}{100}$ de spesnilo, do: 2 fenigojn, 2.5 centimojn, 2.4 helerojn. Krom tio ekzistus kalkula unuo: *speso*.

Laŭ tiu sistemo 1 spesdeknilo = 10 spesnilojn; 1 spesnilo = 10 spescentojn aŭ 100 spesdekojn kaj unu spesdeko = 10 spesojn,

La antaŭa tabelo estas difinita por tre precizaj kalkuloj, ĉar ĝenerale sufiĉas multoblige spesnilojn per 2.4 por ricevi a.-h.. kronojn kaj dividi la kronojn per 2.4 por ricevi spesnilojn, ekz.:

1) Kiom da K estas Sm 3.25?

Respondo: $3.25 \times 2.4 = K 7.80$

2) Kiom da Sm estas K 4.20?

Respondo: $4.20 : 2.4 = Sm 1.75$.

Raporto pri la unua konkurso de Varsovia Esperantista Societo.

En januaro de pasanta jaro V. E. S. anoncis por siaj membroj la unuan konkurson. Pri tiu ĉi konkurso ni jam skribis en Pola Esperantisto en nia lasta raporto el Varsovio. Nun ni povas publikigi la detalajn rezultatojn de tiu ĉi konkurso. La konkurso estis anoncita speciale por verkoj prozaj. Kiel juĝantaro estis invititaj la sekvantaj personoj: S-o A. Grabowski, S-o A. Zakrzewski, S-o K. Wasilewski, S-o L. Belmont kaj S-o Leono Zamenhof. Kiel superarbitro estis invitita Dro Ludoviko Zamenhof.

Jen la protokolo de la agado de la juĝantaro.

La kondiĉoj de la konkurso estis:

La verkoj por la konkurso devis esti prozaj — originalaj aŭ tradukitaj. La unuan premion, kiu donas al la premiito la nomon de laŭreato de V. E. S. oni decidis doni al la verko originala

skribita en tute perfekta stilo. La duan premion, sub la formo de speciala ĵetono, al la verko tradukita sed ankaŭ skribita en tute perfekta stilo. La trian al la verko tradukita, skribita en stilo bona sen gramatikaj eraroj. La grandeco de la verkoj devas konsisti el 4 ĝis 10 paĝoj en la formato de Fundamenta Krestomatio. Ĉiuj verkoj premiitaj devas esti presindaj. La unua verko devis esti presota kun la fotografio de la laŭreato.

La termino estis difinita por la 15-a de majo.

Antaŭ la termino estis alsenditaj la sekvantoj verkoj:

- 1) „Abismo“ (Motto: „Neniu estas profeto“).
- 2) „Ne veku songojn en la kor“ (Motto)
- 3) „La lasta letero“ (Traduko el Srokowski)
- 4) „Nigraj iridoj“ (Motto: Se rozoj floras, lilioj mortas... kaj pareas funebraj irodoj“)
- 5) „Elsendito“ traduko el Niemojewski (Motto: „Esteka“)

La juĝantaro konkursa eldonis la sekvantan opinion:

1) Ĉar neniu el alsenditaj verkoj posedis superan valoron literaturan postulitan de la konkurso, la I-an premion oni decidis ne aljuĝi.

2) Al la verkoj originalaj oni decidis aljuĝi la preferon kompare kun la tradukitaĵoj konsente kun la ĉefa kondiĉo de la konkurso, des pli, ke inter tiuj verkoj du meritas la specialan atenton: „Abismo“ kaj „Nigraj iridoj“.

Pro tiu ĉi vidpunkto oni lasis flanke la bonan tradukon de la poezia noveleto de Niemojewski „Elsendito“ kaj oni forigis de la premio la tradukon de tre neinteresa en sia enhavo novelo de Srokowski „Lasta letero“ tuŝanta temon tre banalan kaj en formo malnova. Samtempe estis forigitaj de la II-a kaj III-a premio la verko en kelkaj lokoj interesa, sed generale ne eltenanta kritikon psikologian, sen titolo kun motto: „Ne veku songojn en la kor“.

3) Oni aljuĝis la unuan lokon al la verko „Abismo“ antaŭ la verko „Nigraj iridoj“ ĉar ĝi estas pli pentraĵa kaj enhavas pli profundajn pensojn kaj estas skribita en stilo forta kaj originala, pruvanta, ke la aŭtoro konas tre bone la spiriton de Esperanto kaj posedas talenton esprimi subtile siajn pensojn. Tial al la verko „Abismo“ oni aljuĝis la II-an premion.

4) La verko „Nigraj iridoj“ posedas sufiĉe belan, flekseblan stilon eĉ ĉarmon artistan, sed la enhavo estas iom banala. Tamen

ia sorĉo poezia en la temo kaj en la formo altiris al tiu ĉi verko la III-an premion.

5) La du restintaj verkoj: „Elsendito“ kaj „Ne veku sonĝojn en la kor“ dank' al sia bona lingvo laŭ la decido de la juĝantaro meritas „esperantistan ateston“.

Jen la protokolo de la juĝantaro. Post malfermo de la konkurtoj montriĝis, ke la verko „Abismo“ estis skribita de S-o Wl. Juwiler; la verko „Nigraj iridoj“ de S-ino K. Wereszczyńska; la verko „Ne veku sonĝojn en la kor“ de S-ino J. Skarzyńska; „Elsendito“ de S-o St. Kruszewski.

LA JUĜANTARO.

LA ABISMO.

(Verko ricevinta la II-an premion en la konkurso de V. E. S. en jaro 1907).

La potencia, industria ĉefurbo moviĝas senorde, febre, kiel cerboĉelaro de ia malfeliĉa, freneza Titano, kiel monstra, apokalipsa besto... Ĉiumomente la abomenaj murajoj — „ĉielgratistoj“ elĵetas, aŭ englutas per profundaj buŝegoj la grizajn, malpurajn hometarojn. Inter senlinaj vicoj de tiuj brikaĵoj, de tiu grandegula militistaro ŝtonigita, de tiuj kontraŭnaturaj kubformaj amasoj, atakantaj ĉielon, senpie malpurigantaj ĝin per fulgo, streĉiĝas la stratoj rekte, rigide, kvazaŭ regulaj, profundaj kavoj de fortikaĵo. Sub maldensa, vaste etendita reto de ferfadenoj fulme trakuradas plenegaj vagonaroj. La hufoj de muskolaj laborĉevaloj peze batas pavimon, ĉaroj bruas, krakas... La akraj, maldelikataj sonoj de fajfiloj kaj sonoriletoj trapikas la densan, fumplenan aeron. El sennombraj fabrikoj elsonadas grinco kaj siblo de segata fero, martelbatoj, pena ronkado de vaporcilindroj, egalmezura murmurego kaj zumego de maŝinradoj, seka plaŭdado de radrimenoj, iaj profundaj sopiroj, iaj kortuŝantaj ĝemoj... Elfluas varmaj aerfluetaj, venenaj, malbonodoraj vaporoj. Kaj ĉiu briko, ĉiu ŝtono ŝajnas tremi de la senĉesa movado, de la ekstreme laciganta laborado... kaj ĉie mizeraj homestaĵoj kuras rapide, spirante malfacile, preskaŭ sufokiĝante de gazoj kaj rapidemo, timante perdi eĉ unu sekundon...

Fenestro de la plej alta etaĝo de unu domo estas larĝe malfermita. Iu kuŝas apude sur malmola litaĵo, senmove, sen signo

de vivo. Nur en lia flava, preskaŭ nigra de mizero kaj ĉagreno, profunde, rokoke skulptita vizaĝo brilas ankoraŭ du fajretoj—okuloj. Lia rigardo estas forta kaj obstina. Videble la tuta estingiganta animo encentrigis en tiuj du punktoj. Longa, antaŭtempe griziginta haraĵo belege kronas la altan frunton de la pensulo, simile al furioza ventego, aŭ al malsata, kolera serpentaro... Kiu li estas? kia estas lia nomo? Superflua demando! Li estas homo, aŭ prefero — ekshomo, ĉar tiom malmulte li nur havas da komuneco kun la aroj de ĉiuspecaj istoj, tiel malmulte!..

Regas sileto ravanta. La bruoj de la ega turmentejo ne povas atingi tien: ili rampadas malespere supren, mortadas mezvoje, pereadas ie inter murfleksaĵoj, disbatitaj, disŝiritaj.

Nenion oni vidas tie ĉi, supre. Sub lazura kovrilo amasiĝas nur miloj da tegmentoj multekoloraj kaj en la plena ĉirkaŭanta senviveco ili ŝajnas esti monumentoj sur tombejo de grandeguloj.

La ekshomo subite moviĝas time. Li eksentis la proksimiĝon de neevitebla doloro. La enfalintan bruston skuas longa, sufokanta tuso. La malbona, senharmonia, diabla orkestro ludas per difektitaj muzikiloj en tiu mizera brusto funebran melodion. La manoj de malsanulo, kvazaŭ distreĉitaj flugiloj de pafita birdo, moviĝas ĉiuflanke. Per lasta ĉifono de la pulmoj li penadas ekkapti iomete da aero. Ho ve! Eĉ por tiu senpreza elemento li devas pagi per akra doloro, kiel ĉiam antaŭe li pagis tro kare por ĉiu peco tie — mal-supre.

La urbego avide elsuĉis tutan forton de lia cerbo, de liaj muskoloj, kaj poste elkraĉis lin for, kiel senzorgema infano elkraĉas ŝelon de vinbero. Lia senmezura spirita kaj korpa trezoro ne ekzistas plu... Ĝi estas ŝanĝita en senvalorajn kuprajn moneretojn, dissemita inter tiuj per fumaĵo nigrigitaj muroj... La kadavro de tiu forto dormas ie en dikaj komercaj libroj, ensorĉita je terure longaj kolonoj de ciferoj, je senanimaj skribaĵoj. Tiu forto estas piedbatita en densan, grasan koton de stratoj...

Kaj la monstro ĉiam streĉas sur nuda ebenaĵo gluajn palpilojn. Ĝi estas ĉiam ebria, ĝi havas eternan soifon kaj trinkas altprezan ruĝan vinon — bolantan sangon junecan. Ĝi estas ĉiam malsata kaj ju pli ĝi englutas, des pli kreskas ĝia apetito. Ĝi manĝegas ĉion: senmakulan belecon, ĉielarkajn revojn, abismajn pensojn, heroan forton kaj faras el ĉio... sterkon! lafoje ĝia intestaro malsa-

nigas de la tromangado... La abonema korpego tordigas konvulsie... elvomas ekster bordon centmilojn da dupiedaj „prudentaj“ estajoj...

Kaj la hometaro ĉiam rapidadas, ĉiam penadas... Jen tiu, aŭ alia hometo perdis „moralan haltigilon, ne iris laborejon... jen li trovas sin en malliberejo, aŭ malĉastejo — bonega ordo, meritita puno... Jen tiuj ĉi: iliaj fortoj elĉerpiĝis, iliaj cerboĉeloj detruigis de la ekstrema penado. Ili jam ne klopodas: ili mallaŭte ĝemas en malsanulejo, aŭ gaje saltas en frenezulejo, aŭ dolĉe ripozas en la „sanktigita“ tero...

Sed la viva torento fluas senĉese, bruante, ŝaŭmante... Ho, haltu iomete, kompatinduloj! Kien vi kuregas? Kial vi penadas tiel ege? Pro kio sekigas viaj vivsukoj! Ĉu la tero estas tro malriĉa por vin satigi? Ĉu la ĉielo estas tro malbela por plaĉi al vi? Ripozu, kunigu viajn pensojn, ho estimataj mastroj de l' mondo! Ha, ha, ha, mastroj?! Fatala malkompreniĝo! Multoblaj subuloj vi estas! Sklavoj de propra stomako vi estas, de propraj pasioj kaj ŝajnvidaĵoj. Sklavoj de malviva ŝtofo, kiu laŭ via opinio estas jam de longe venkita... Sklavoj se sociaj kaj naciaj superstiĉoj... Sklavoj de kapitalismo, de viaj amindaj „proksimuloj“... Sklavoj de ĉiuj pensoblovaĵoj, de ĉiuj fajraĵoj. Kaj ĉiuj, sen ia escepto, vi estas sklavoj. Same vi, malhumilemaj, sataj, delikataj laborigistoj, kiel vi, magrasa, kredeme estonton rigardanta homforma labora brutaro! Same vi teleskope kaj teorie armitaj kleruloj, kiel vi simplaj, sentemaj kreduloj!.. De via plora krio de l' naskiĝo ĝis la lasta senviviganta spiro — ia nevidebla, potenca Tirano vipas senĉese viajn kurbigitajn, sange — kaj ŝvitekovritajn dorsojn kun sovaĝa, sensenca ĝojo! Kaj vi estas nur liaj senvolaj ludiloj...

La ekshomo neniam revenos al ili, kaj tio estus — ankaŭ sencele: neniu plu bezonas lin. Sed pense li flugas super ili pro nevenkebla kutimo kaj senkompatate disgratas jukantajn, apenaŭ saniĝintajn vundojn. Plezurega turmento!

Jam de longe neniu venis al li. En la komenco de lia malsanado vizitis lin ia bonegulo, sed tuj ekkonis, ke nenia parolado povas esti inter ili, li ekbalancis la kapon kun esprimo de supereca kompatato kaj iris for... Post kelkaj horoj, aŭ morgaŭ, la ekshomo certe havos gastojn. Ili iniros en lian ĉambreton, maltrankviligitaj de la longa silento. La domestro, ĵetinte rigardon sur la korpon traserĉos ĉiujn anguletojn kaj koleros, ha, ha, kiel ridinde koleros

tiu malgranda ventrulo, ne trovinte ian ajn valoraĵon por la luopago! Tiam oni prenos maldelikate la malvivan loĝanton je la frotita kolumo de lia longe servinta surtuto kaj je la senkarnaj piedoj kaj forportos lin rapide ien ajn. He, he, kiel obeema, kiel humilema li estos al tiuj malĝentiluloj! Tia li estis neniam, dum tuta sia estado, eĉ en la plej penaj, plej doloraj momentoj...

Jen antaŭ nelonge li ĵetis pezan inkujon sur la senharan kapon de sia kontorestro, kiam la majesta, ronkema homo, rigardante lin moke tra oraj okulvitroj, krakadis, ke la librotenado ne estas poezio, ke li ne toleros, ne pardonos malzorgecon, ke oni devas esti varme dankema al pandonanto k. t. p.

Eble la kaŭzo ne estis sufiĉe grava por klarigi kaj pravigi tiun flaman agon. Sed tiu ĵeto estis la fina efiko de la longe kolektiĝinta elektro, estis la tondro kontraŭ ĉiuj estroj de l' mondo, kontraŭ la estreco mem, kontraŭ la tuta laŭdegata „ordo“... Li eliris el la kantoro, forlasinte la timigitajn kolegojn kaj la erarplejnajn skribolibrojn. Terura krimo...

Li tratanĉis ĉiujn fadenojn, kiuj lin kunigis kun la homoj. Ĉu efektive ĉiujn? Jes, eĉ tiun oran fadeneton, maldikan kiel araneajo, sed mirinde fortikan...

Iam li eksentis ian kortuŝecon, ian nevenkeblan altiron al ĉasta knabino. Kvankam li tiam estis jam ne juna, kvankam li bonege, profunde ekkonis la valoron de ĉiuj donacoj de vivo, li tamen komencis revadi pri la ebleco de radia feliĉo. La nudan korpon de volupto, de seksa instinkto li ornamadis per multekolora ŝtofo de siaj idealoj tuthomaraj, de siaj varmegaj, ĝis nun ne plenumitaj deziroj kaj sopiroj. La serena fluo de la plej abstrakta angela revo mirinde, perfekte kunfluis en lia animo kun la flama rivero de pasio kaj iĝis potenca, juniganta sento. Li esperis krei duope, meze de tiu marĉa maro — pacan, fruktan insuleton, meze de tiu spirita dezerto — florekovritan, freŝigantan oazon... Lia klara, nelfleksebla, per maldolĉa sperto bonege forĝita logiko parolis al li, ke tiuj esperoj, tiu fervora celado estis nur vana memtrompaĵo. Li sciis, ke la amo estas avida sorbilo de vivfortoj, kaptilo, aranĝita de la ruza naturo por vivaj estaĵoj, celanta daŭrigi la specon... Li eĉ antaŭvidis, ke „la eterna ineco“, kiu „altiras nin“, forkaŝos de li, kiel netrapikebla kovrilo, la senmezuran mondon de l' penso kaj ago... Sed iafoje kiel volonte oni fermas okulojn kaj akceptas la

iugon de blinda pasio!.. kiel dezireme oni sin liberigas de ligiloj de prudento! kaj tiel, spite ĉiuj mordantaj duboj, spite ĉiuj minacantaj ombroj de estanteco, lia longe turmentita, de infera soifo brulonta animo kriis laŭte: „Plenumigu, ho mistero!“

Sekvis kunigo... disharmonio... turmentado... disigo... Malnova fabelo por maljunaj infanoj!

Nun li estas tute senigita de ia ajn deziro de l' vivo kaj atendas kviete la edzigon kun la plej bela, la sole fidela amatino kaj patrino — kun la naturo... Li preskaŭ sentas, tiel preciza estas nun lia konscio, la sekvontan disfaliĝon de siaj atomoj... la revenon al pra-ŝlimo... la kunigon de l' ero kun la Tuto.

Ekblovis vento kaj ŝvingante rapide largajn flugilojn, disŝiris, dispelis densan tukegon de fumo, de nuboj kaj nubetoj: tiel la servo — antaŭkuristo forpelas popolamason antaŭ alveno de granda sinjoro...

Kaj jen aperas granda antaŭvespera suno, disvolvanta en lazura mallumiganta kampo sian luksan mantelon, surkudritan per rubenoj, safiroj, smeraldoj, opaloj... El la senmezura sangruĝa forno diskuras kaj forte streĉiĝas malproksimen la akraj nerve tremantaj radioj, kvazaŭ kordoj de ia pratempa harpo, atendanta altuŝon de la Majstra mano, kiu tondre ekludos la kanton de l' kreo...

Guto de fandita, rustita oro falas kaj disfluas sur la velka vizaĝo de l' mortonto... La energiaj trajtoj kurbigas en maldolda grimaco.

Ho, estu kore salutata, neelĉerpebla fonto de vivo! Ĉu vi volas diri al mi vian lastan adiaŭon?... Aŭ eble vi murmuretas senvoĉe! „Ĝis revido... tie?...“ Mi ja baldaŭ senkorpigiĝos. Tuj mi ne estos plu vanta, mortebla estaĵo. Do parolu kun mi, kiel kun plenrajtigita spirito! Rakontu al mi ian posttomban novaĵon! Tiel sciola mi iĝis, tiel mi enuigiĝis!... Klarigu al mi, kial vi tiel malŝpareme kaj senutile disĵetas vian kapitalon? Kial vi tiel senkomplete mortigas per oraj sagoj vian propran idaron? Kial, ho timiganta potenco, viaj malavaraj donacoj estas pereigaj kiel ponardego, dufianke tranĉanta? Donante klarecon, vi blindigas, karesante per varmo, vi vekas inferan, nesatigeblan soifon kaj -- bruligas!...

Diru al mi, ho suno, ĉu en aliaj mondoj, dissemataj kiel grajnoj en la Senfino, kien kuradas viaj rapidaj oraj senditoj, — tronas ankaŭ kiel ĉe ni la dubo kaj la doloro? Ho, eble nur nia mal-

granda bulego estas tiel honorita kaj tiel mirinde, malavare donacita je tiuj du juveloj, malgaje brilantaj, je tiuj du ulceroj, eterne malfermitaj kaj putrantaj?...

Kaj Vi, Kreinto, se Vi efektive ekzistas, punu min poste pro blasfemo, sed sciigu min almenaŭ nun, en la momentoj de mia neniigo... Respondu al mi, ĉar la sufero de nescieco estas jam neelportebla... Kiakauze la vivo similas al ĥaosa, sange surŝprucita tragedio, verkita de frenezulo kaj ankaŭ senĉese ludata de frenezularo? Kiacele tia grandega fuŝaĵo? Kial, ho Sankta Kuiristo, Via supo estas tiel malguste kaj malpure preparita? Tro da vinagro Vi enverŝis tien, tro da hungara pipro Vi enŝutis!;.. Oni konsoliĝas, ke poste oni regalos sin per bonega peco de Leviatano? Sed bedaŭrinde neniu ĝis nun ricevis invitkarton al tiu festeno kaj ne ĉiu ja amas fiŝaĵon kaj ajlon!..

„Ho, Sinjoro! Vi mem ekvidis jam unufoje, ke Via verko tute ne estas perfekta, kiel certigas viaj longvestaj, dikaj agentoj!... Kaj tiam Vi komencis furioze detrui ĝin per akvo... Ho ve! kial Vi poste ŝanĝis la intencon? Ĉu tio estas ebla, ke Vi estis koruptita per bonodora oferaĵo kaj tial ŝlisis la faman senlimtempan kontrakton kun la prokuristo de la firmo „Homaro“, sinjoro Noe? Ĉu estas eble, ke Vi, la plej granda Aŭtokrato limigis mem Vian potencon, promesante neniam aranĝi duan superakvegon? Se jes, tio estas domaĝo: la homaro urĝe bezonas de tempo al tempo tian bonegan banon. Rigardu, kiom da malpuraĵo amasiĝis dum kelkaj jarmiloj!...

„Cetere, Sinjoro, Vi agis ja sufiĉe ruze, verkante kontrakton kaj Vi povas, ne rompante ĝin, alimaniere pereigi tiun neplibonigeblan aron! Ne koleru, Sinjoro, ĉar ili estas senkulpaĵoj pro ilia nenieco, sed mortigu ilin, ĉar senmezura kaj sencela estas ilia turmento. Haltigu, Sinjoro, tiun de unua momento de l' kreo ventege fluantan riveron de sango, de larmoj kaj ŝvito, ĉiam pligrandiĝantan, detruantan la malmolajn bordojn. Sekigu ĝin ĝis la fundo, neniigu ĉiun vivajaĵon, ĉar nur tiel estingiĝos la doloro!... Kaj poste repetu la kreon, se tio estas necesa, sed korektu zorgeme la novan eldonon, por eviti novajn, malĝojajn erarojn!“

* * *

Silento daŭras kaj ŝajnas embuske atendi, kvazaŭ sovaĝa besto, ĉasanta en densa, virga arbaro. Ia vaganta blovo alportis de

malproksimaj kampoj restojn de fortaj odoroj de malseka... freŝe plugita tero... de sufiĉegaj kreskajaj sukoj... Tie estas nun certe tre belege...

Antaŭ la okuloj de homo malrapide pasas la estinto. Jen sur liberaj, senfinaj spacoj aperas milionoj da homoj, piedbatas la verdajn tapiŝojn, krias, svarmas... Ĉiuspecaj tipoj, diversaj vestoj. Feloj... hlamidoj... togoj... kirasoĵoj... manteloj... frakoj... ĉifonaĵoj. Vizaĝojn lumigas fanatika fajro... Manoj levas hakilojn... glavojn... pafilojn... bombojn... Jarcentojn daŭras senkompata, fervora milito de pasioj kontraŭ pasioj, de doktrinoj kontraŭ dogmoj, de kaŝitaj idoloj kontraŭ palpeblaj, de multekoloraj ĉifonoj, ombroj, kaj ĉiam — mensogoj kontraŭ mensogoj aŭ nematuraj, neplenaj veraĵoj.

Kaj sur la griza, malluma subaĵo de amasoj estas vidataj la majestaj, radiaj figuroj de Prometeidoj... Sanga ironio de l' sorto! La pratempa malbena ŝajnas vanigi iliajn penojn kaj ĉiun bonfaron ŝanĝas en malfeliĉon por multaj generacioj. Jen ili donis liberecon al aro kaj ĝi elforĝis el tio fortikajn katenojn... La feliĉon donacis ili — ĝi aliformigis tion je diboĉo. Kaj kiam ili kuraĝe streĉis la manojn por trastreki la demandosignon, brulantan sur ĉielo, — tiu ideo preskaŭ frenezigis la arojn... Ili levis la hometaron supren. — Ĝi refalis ankoraŭ pli malsupren, ol la bestoj... Kaj ĉiu epoko de heroaĵoj estis samtempe epoko de brutiĝado...

Svingante la manojn, jen krias, jen insultas sin reciproke partiestroj. Ĉiu estas ŝarĝita per multego da pensaj disrompaĵoj, ĉiu blindulo penadas ekkapti la nevideblan, nollekseblan perpendikularan stangon de vero kaj altiri, klini ĝin al si!...

Nenia ideo, nenia sistemo estas kapabla interne nobligi tiun aron... Malgraŭ la laŭdata evolucio kaj longega edukado per doloro, ĝi tamen restis simidaro. Oni devus la vinditajn cerbojn tiri el iliaj kraniaj kavernoj, oni devus elŝiri timemajn korojn el iliaj brustoj... Nunstate oni ne povas feliĉigi ilin, ili ne indas la feliĉon!

La ekshomo malsupreniras spirite, penetras tra dikaj muroj ĉiun loĝejon, enŝoviĝas en la cerbojn, en la animojn de malsamaj uloj kaj istaj. Li serĉas pasie... li penas trovi ian suprenemon, profundan, fortikan, puran kvazaŭ larmo, ne altruditan de genio, sed propran... memnaskiĝintan... La voko popola estas ja Dia voko... Sed se Dio kreis popolon, Li ne cedis al ĝi Sian saĝon... Se la popolo, kio estas pli verŝajne, kreis Dion, ambaŭ vokoj estas sen-

dube falsaj... La ekshomo serĉas plue, fosas memore. La amaso estas idealujo?!... Ho, jes! ĝi estas fabela barelo, interne ŝmirita per gluo kaj ĉiu enhavo parte algluiĝas: dukatoj, tritiko, kaj precipe — grajnŝeloj. La enhavo ŝanĝiĝas sen eca deferenco, la barelo restas, kaj funde la ekshomo legas: „Panem et circenses! — devizo de antikva Roma popolamaso... Nenio ŝanĝiĝis!

Super eleganta drinkejo brilas la oraj literoj de l' elpendaĵo: „Al Progreso!“ Ankaŭ belega, oportuna vorto, ankaŭ unu vasta ujo, kien oni povas enmeti diversajojn...

Kiam la scienculoj ne povas ion klarigi, ili ĉiam surgluas ian nomon kaj tiamaniere ŝtopas, kaŝas honteme la malplenaĵon antaŭ la okuloj de samtempularo kaj posteularo... Kiel certigadis la naturfilozofoj „La naturo ne amas malplenaĵon“ kaj tian jam forĵetitan hipotezon ĉiam uzas la papago de la naturo — la scienco. Kaj la nomoj, dank' al ara blindeco kaj inercio, estas longeviveblaj, eĉ miljaraj! Kaj ĉiu maljuniĝanta nomo estas ankoraŭ antaŭ sia morto anstataŭita per alia belsonanta vorto. Kaj la pli granda parto de la scienco estas nur arta ĉarpentaĵo de nomoj, plektaĵo de magiaj vortoj, dormigantaj multajn generaciojn...

Kion do signifas la progreso? Kiaj estas ĝiaj aperaĵoj, ĝiaj efikoj? Oportunigiloj, komfortigiloj, plezurigiloj por la riĉularo? Rapidega veturilo? Plibonigita paŭlo? Eble la sendese disvastiĝanta mizero senfunda, brutiganta, mallerte, sence ŝirmata de la filantropio? Eble ia ajn certaĵo, ia sendisputebla vojmontrilo? Ne, ne, centfoje ne! Ju pli malproksimen en la arbaron, des pli da arboj oni renkontas! Kaj tiuj arboj erarigantaj estas duboj sennombraj, kaj la duboj estas multiĝeblaj kvazaŭ akridoj aŭ kunikloj.

Jen la Universo konas nek progreson, nek regreson. Jen el nebulo de la kosma polvo elsaltas kometo, naskita de l' radiado de ia malproksimega stelo patrino. Brilante per fantazia plumajo, la nova ĉielkorpo, la vigla, ribela junulo, kuradas rapide antaŭen, senripeze al nekonata celo... Fine, post senfrukta serĉado, ĝi estas devigita reiri, perdinte en bataloj la fajran plumajon — de revoj!... Ĝi paliĝas... rondiĝas... densiĝas. Jen ĝi briletas kontente, senpasie, kvazaŭ vizaĝo, aŭ ventro de ia burĝo... Jen ĝi estas jam matura stelo, antaŭen ĝi ne kuras plu, sed iras kviete, regule ĉirkaŭen, laŭ ordono de mistera potenco, aŭ leĝo natura, kiel oni preferas... Pasas ankaŭ ia pecego da tempo, centmilo, aŭ miliono da jaroj.

La stelo jam maljuniĝis kaj ĉesas lumi. Ĝia „inteligenteco“ estingiĝis. La malmola krusto de l' morto kovras ĝin iom post iom... La grandega malvarmiĝinta kadavro ruliĝas longe... tre longe... La eroj disigas, formas polvonebulon... Naskiĝas — novaj steloj...

Kaj tiel la spirito, la forteco, la energio ĉiam enkorpigas. Kaj la spirito ne povas ekzisti sen la ŝtofo, kiel filozofo ne povas vivi sen la pano... Nekalkuleblaj komencoj sen komenco — finoj sen ĝino, kaŭzoj sen kaŭzo — efikoj sen efiko, ŝanĝoj sen ŝanĝo, celoj sen celo... Kaj ĉio ĉirkaŭe estas nur moviĝanta daŭreco!... Kaj ĉiu penso, ĉiu imago estas nur vanta tremado de cerboeroj!...

Sed tie, en la marĉo baraktas fieraj kreaĵoj moviĝas sur unu loko kaj pretendas — progresadi! Celante al ĥimera „absoluto“, ili rigardas malfortan, arĝentan klarecon de putraĵo, aŭ de lampiro, kiel lumon kondukantan... Kaj post ĉiu disreviĝo sekvas nova espero, nova trompanta fajreto aperas malproksime...

Kvazaŭ malsukcesa, sed obstina fiŝisto, la homaro dum multaj miljaroj penadis ekkapti ian ajn valoraĵon, ian nutran fiŝon, per la cerba reto. Vana, ridinda laborado de Danaaj filinoj! La reto tute ne taŭgas... La ŝnurajo estas malfortika, disŝiriĝas ofte... La retotruoj estas tro grandaj kaj tralastas la efektivajn, nedivideblajn erojn de l' vivo. Kaj la akiro estas tiom mizera, kiom grandega!... Oni kaptis nur etojn: amasojn da ŝlimo, da senutilaj herboj kaj konkoj, sed neniam oni povis ektuŝi per tiu reto la misteran enon de l' maro kaj neniam oni divenos la enigmon de l' igo, neniam oni akiros la econ de l' eco, neniam oni komprenos la praan kaŭzon de la senlina reo, la fonton de l' emoj...

Cetere, ĉu efektive la nekomprenebleco de l' monda konstruo estas la kaŭzo de la eterna celado homara? Ĉu manko de akvo vekas soifon? Ne, la kaŭzo estas interna kaj la soifo spirita estas nia plej karakteriza emo, kiun ne povus kvietigi la malkovro de ĉiuj ekzistantaj nekonajoj, ĉar tiam ni eltrovus, elpensus novajn demandojn: la duboj estas nepra, neanstaaŭbla nutraĵo de nia pensujo!...

En la detruita brusto de la estingiĝanto ekploregis, ekploregis terura plendo je la supertera estraro... Longe, longe li penadis trafendi per senlacaj, senĉesaj ekfrapoj de sia kranio tiujn du barilojn: la nigran ŝtonegon de naturaj enigmoj kaj la sangan muron de superstiĉoj, fortike konstruitan, iafoje rebonigitan per la homaro.

Jam de longe li polvigis per sia akra pensilo ĉiujn doktrinojn. Nenia senduba veraĵo scienca, socia, morala ekzistas por li, nenia unueco, sed miriadoj da kontraŭdiraj ecoj, da grincantaj disharmonioj... Nur unu fakto estas nediskutebla, certa: la putrado! Kaj tiu turmentanta penso estas ĉiam apud ni, kvazaŭ fidela amiko, aŭ prefere — kvazaŭ persistema kreditoro-procentegisto!

Kaj nun ĉirkaŭas lin timiganta malpleno, senborda dezerto... Kaj li restis sen ia ajn apogo... Kaj li ne povas alkroĉi la person al iu ajn objekto. Ho, se oni povus ne pensi!... Eĉ iomete...

La songanta tagstelo jam mallevis sian kronitan kapon kaj sur la horizonto lumas nur ĝia brulruĝa supro. La riĉegaj koloroj iom post iom paliĝas, fluidiĝas en la profunda bluaĵo.

La mallumiĝintaj okuloj de l' ekshomo estas direktataj al la suno, sed li ne vidas ĝin plu.

la lasta, preskaŭ ruĝa radio rampas al li tra plataj tegmentoj, kiel sendito de l' morto, kiel ponardego de ĉefangelo... pli kaj pli proksime... proksimege... jen ĝi ektuŝas la brulantan frunton... eniras... penetras ĉiun anguleton... ĉelon... atomon... Stranga, mirinda sento. Nek timego... nek ĉagreno... nek ĝojo... laj vualoj forŝoviĝas el kranio. Potenca, blindiganta klareco... kapturniganta alteco... Hu, hu kia furioza rondkurado! Haltu, haltu, satana mue-lilo! La rompaĵetoj de pensoj... imagoj... koloroj... sentoj... elsaltas... dancas ebrie en malpleneco... forkuras... la malproksima zumo... bruo... muziko... Frapas ie draŝiloj... marteloj... sonoriloj... Ho kio? kio aperas tie... post la ruĝa zono?... Oceano moviĝas!... kia oceano? Miloĵ da verdaj okuloj brilas... Miloĵ da malfermitaj buŝegoj... Longa, kortuŝanta blekado... Fulmo... ankoraŭ fulmo... kuregas tuta militistaro da fulmoj... Bluaj glavoj forte, oftege tranĉas la vivajn ondojn... Fumanta sango ŝprucas supren... Profundaj, malesperaj kriegoj... Tondro... Hoooo!...

La suno jam malaperis... Ĉe la malfermita fenestro kuŝas homa ĉifonaĵo... Vento karesas la longajn, grizajn harojn...

Verkis V. Juviler.

Nadzieja Esperantystów.

(„La Espero“ de Dro L. L. Zamenhof).

Nowych uczuć trysnęłaś krynico,
 Idzie światem potężne wołanie...
 Niech je wiatry na skrzydła pochwycą,
 Niech rozniosą po życiowym łanie...

Głos się rozszedł — wzywa ludzkie rzesze
 Nie do mieczy, nie do krwawej burzy...
 On nadzieję świętą w sercach krzesze
 Ludziom-wrogom wieczny pokój wróży!

Pod sztandarem tej świętej nadziei
 Pokojowi się kupią szermierze...
 Szybko rośnie moc drogiej idei
 Dzięki pracy i niezłomnej wierze!

Trwale mury dzieliły narody,
 Między nimi stały lat tysiące...
 Ale padną odporne przegrody,
 Gdy uderzą w nie serca gorące.

Na podstawie jednej wspólnej mowy
 Ludy myślą napelnią się Bożą,
 W zrozumieniu i w zgodzie świat nowy —
 Jedną wielką rodzinę utworzą.

Więc szermierze wytrwają w jedności
 Wielkim trudem się swoim nie zmęczą,
 Póki piękne marzenie ludzkości
 Nie zablęśnie nam wieczystą tęczą!

Przeł. z esp. Leo Belmont.

W. Doroszewicz.

ĤINA FABELO.

La filo de l' Ĉielo, — lia nomo travivu jarcentojn! — la imperiestro Li-O-A staris ĉe la fenestro de sia marmora palaco. Dum la ĝuoj de sia vivo li ne forgesis la malriĉulojn kaj la malfeliĉulojn. Pluvis. Pluvegis. Ploris la ĉielo kaj kun li verŝis larmojn la arboj kaj floroj.
 Malĝojo penetris en la koron de imperiestro kaj li ekpensis :

— Malbone estas hodiaŭ al tiuj, kiuj ne havas eĉ ĉapelon!

Kaj turninte sin al sia servanto li diris:

— Mi volus scii, kiom da homoj, ne posedantaj ĉapelon, estas en mia Pekino?

-- Lumo de suno! — respondis, falante sur la genuojn kaj klininte sian kapon, Ĉung-Hi-Ĉang — hodiaŭ ankoraŭ antaŭ la krepusko vi tion ĉi ekscios.

La imperiestro ridetis favore, kaj Ĉung-Hi-Ĉang forkuris tuj al la unua ministro San-Ĉi-San. Li alvenis apenaŭ spirante, kaj forgesante pri la honoraĵoj, ŝuldataj al la unua ministro, li komencis rapide paroli:

— La ĝojo de l' mondo, nia plej favora estro estas terure maltrankvila. Malĝojigas lin tiuj, kiuj eĉ dum la pluvo ne havas ĉapelojn; li volas ankoraŭ hodiaŭ scii, kiom da ili estas en Pekino.

— Hm, ekzistas sufiĉe multe da tiaj sentaŭguloj! — murmuretis San-Ĉi-San — kaj fine..... li ordonis alvoki Paj-Hi-Vo, la estron de l' urbo.

— Malbonaj novaĵoj el la palaco! — diris li, kiam Paj-Hi-Vo klinis la kapon ĝis la tero kiel signo de atento — la estro de nia vivo rimarkis malordojn.

— Kiel do? — ekkriis timigita Paj-Hi-Vo — Ĉu la belega ombra ĝardeno ne vualas la palacon de la urbo?

— Mi ne scias, kiel tio okazis — diris San-Ĉi-San — sed la imperiestron maltrankviligas la krimuloj, kiuj dum la pluvo iras sen ĉapeloj. Li volas scii ankoraŭ hodiaŭ, kiom da ili estas en Pekino. Donu ordonojn!

— Tuj alvoki tien ĉi la maljunan hundon Huar-Dzungo'n! — kriis post minuto Paj-Hi-Vo al siaj regatoj.

Kiam la pala kaj de timo tremanta estro de la urba gardistaro falis sur la genuojn, la mandareno superŝutis lin per tuta kaskado da malbenajĵoj.

— Malbonulo, sentaŭgulo, mizera perfidulo! Ĉu vi volas, ke oni nin ĉiujn trasegu je du duonoj?.

— Klarigu al mi la kaŭzon de via kolero, diris Huar-Dzung, tremegante antaŭ la piedoj de l' mandareno, por ke mi komprenu la favorajn vortojn, kiujn vi parolas al mi. Aliamaniere mi ne komprenos la lingvon de via saĝeco.

— Maljuna hundo, taŭga nur gardi porkojn, sed ne la plej gran-

dan urbon de l'mondo! La monarĥo de Ĥinuĵo rimarkis mem vian malzorgemon, — sur la stratoj vagas malnobluloj, kiuj eĉ dum la pluvo ne havas ĉapelojn sur la kapoj. Antaŭ vespero mi devas scii, kiom da ili restis en Pekino?

— Ĉio estos farita! respondis Huar-Dzung, trifoje batante per la kapo la teron kaj post kelke la minutoj li kriis kaj frapis per la piedoj la urbajn gardistojn, kiuj estis alvokitaj per bruoj de gongo.

— Malnobluloj! duonon de vi mi pendigos kaj la aliajn mi bakos sur karboj. Tia etas la ordo en la urbo!. Vi permesas dum la pluvo iradi sen ĉapeloj. Mi ordonas, ke post unu horo estu kaptitaj ĉiuj, kiuj ne havas ĉapelojn.

Tutan horon sur la stratoj de Pekino daŭris vera ĉasado.

Haltigu lin! Kaptu! -- kriegis la gartistoj, kurante post irantoj sen ĉapeloj. Oni elŝiris ilin el la plektbariloj, el la pordoj, kie ili kaŝis sin kiel ratoj, kiujn persekutas kuiristo por fari el ili rostaĵon. Post 59 minutoj ĉiuj ne havantaj ĉapelojn staris en la korto de la malliberejo.

— Kiom da ili estas? demandis Huar Dzung.

— Dudek mil okcent sepdek unu! — respondis malalte salutante la gardistoj.

— Ili estu senkapigitaj! Kaj post duono da horo dudek mil okcent sepdek unu senkapaj kadavroj kuŝis sur la korto de la malliberejo. Kaj tiom da kapoj oni metis sur la lancojn kaj disportis tra la urbo kiel instruoj por la loĝantoj.

Huar-Dzung iris raporti al Paj-Hi-Vo, Paj-Hi-Vo al San-Ĉi-San. San Ĉi-San sciigis Ĉung-Hi-Ĉangon.

Vesperigis. Ne pluvis..... Venteto tuŝetis la arbojn kaj milionoj da gutetoj faladis sur florojn, odorantajn kaj brilantajn en la radioj de la subiranta suno. La tuta ĝardeno estis plena de brilo kaj odoro — kaj la filo de ĉielo, Li-O-A, starante en la fenestro, satigis sin per ĝia ĉarmo.

Sed estante juna kaj bona, li ne forgesis eĉ en tiu ĉi minuto la malfeliĉulojn.

— Aha, — diris li turnante sin al Ĉung-Hi-Ĉang. — Vi devis ja ekscii, kiom da malfeliĉuloj ekzistas, kiuj ne havas ĉapelojn?

— En la tuta Pekino ne ekzistas eĉ unu tiel malriĉa homo. Mi ĵuras je ĉio, kion mi havas plej karan, ke tio ĉi estas vero. — Kaj

Ĉung-Hi-Ĉang levis la manojn kaj klinis la kapon je signo de l' sankteco de la ĵuro.

La vizaĝo de la bona imperiestro radiis ĝoie.

— Feliĉa urbo! feliĉa lando! — ekkriis li.

Kiel feliĉa mi estas, ke sub mia reĝado tiel bona stato regas en la popolo.

Esp. Erikajabe.

Vegetarismo kiel popola nutrado kaj sanigilo.

Publika parolado, legita en la Leopola Societa esperantista la 13. de Februaro 1907 de D-ro Fels.

(Fino.)

Krom la utileco kaj praktikeco la vegetaranoj laŭdas la moralan kaj etikan flankon de la vegetarismo; ni volas tial pli proksime rigardi la cititajn de ili motivojn¹⁾. Ili diras, ke ĉia viando estas putra mortintaĵo, dume la fruktoj enhavas ĝermon de vivo; ĉu la fruktoj kaj aliaj kreskaĵaj partoj, defalintaj aŭ detranĉitaj de la arbo ne putras kaj ne detruigās, ĉu, esceptinte la fruktojn, ĉiuj partoj de la kreskaĵoj enhavas vivan ĝermon, kaj fine ĉu ni ne lernis ankaŭ la viandon tiel prepari kaj konservi, ke ĝi povas resti eĉ kelkajn jarojn freŝa, sana kaj bongusta? La vegetaranoj diras ke multaj malsanoj kaj veneniĝoj estas kaŭzataj nur de la viando, sed ne de la kreskaĵoj. La homoj mangas la viandon de la plej multaj suĉbestoj, birdoj, fiŝoj eĉ serpentoj, se nur ilia viando estas mola; sed kiu kuraĝus mangi ĉiujn fruktojn de la kampo kaj arbaro?

Ĉu ni ne avertas la infanojn jam en la lernejoj ne mangi nekonatajn kreskaĵojn kaj fruktojn, ĉar ili estas ofte tre venenaj? Kiom da homoj mortas ĉiujare venenitaj de fungoj kaj multaj aliaj venenaj kreskaĵoj? Kiu ne aŭdis pri la atropo beladona²⁾, pri la strihna nukso³⁾, pri la venenaj specoj de la cikuto⁴⁾, simila al la modesta petroselo k. t. p. k. t. p.? La plej oftaj kaj plej akraj venenoj devenas ĵus de la regno kreskaĵa, eĉ la utilaj kaj bongustaj fruktoj kaj legomoj estas venenaj en stato nematura, ekzemple la pomoj; mi ne parolas jam pri la nematuraj papavaj kapoj. Kiom okazoj de holerino, de stomakaj kaj intestaj kataroj regas en ĉiu somero pro la kreskaĵa nutrado? Ekzistas kelkaj malfacilaj malsanoj, kies sola kaŭzo estas nur kreskaĵa nutrado, mi nomas la pela-

¹⁾ Fundamenta krestomatio, II eldono, paĝo 187. ²⁾ wilcza jagoda, ³⁾ wroniec oko, ⁴⁾ cykuta, szalcń lub pietrasznik.

gron,¹⁾ farantan dezertigojn en Italujo, Rumunujo kaj Ĉie, kie la maizo estas la ĉefa nutraĵo de la popolo; tiel ankaŭ la aktinomikozo²⁾, devenas nur de la greno, la ergotismo³⁾ de malsana sekalo kaj la beri-beri, terura kaj disvastigita malsano en Ĥinujo kaj Japanujo, estas verŝajne kaŭzata de malbona riza nutraĵo. Precipe la vegetaranoj tre forte tondras kontraŭ la mortigado de la bestoj; se la mastrino devus mem mortigi la bestojn, multaj tabloj restus sen viando! Ĉu la bonkoraj, delikataj hebreinoj ne mortigas ĉiujn aŭde propramane fiŝon por sabato, ĉu ne buĉas preskaŭ ĉiu mastrino aŭ kuiristino mem la birdaron, porkidojn kaj aliajn malgrandajn bestetojn? Oni kutimiĝas al ĉio, precipe se tio estas necesa por la memkonservado. Ofte ni manĝas ja la viandon de sovaĝaj bestoj, kies ekstermado estas rekta utilo kaj beno. Laŭ la vegetaranoj la viandomanĝado faras la homojn incitemaj kaj pasiaj, eĉ la pligrandiĝo de la krimoj laŭ ilia opinio, devenas de la viandomanĝado. Puraj sofismoj! Kion ili ankoraŭ ne serĉis en la viandomanĝado? La kaŭzon de la kankra malsano, de la diabeto⁴⁾, kvankam en efektiveco ĵus la dolĉaĵoj elvokas la diabeton, kiu ja pro tiu ĉi kaŭzo tre ofte okazas en Italujo, kie la homoj manĝas multajn dolĉajn fruktojn; ĝuste por la diabetuloj la viandoj kaj grasriĉaj manĝoj estas tre necesaj. Estas vere kaj mi ne povus nei, ke kelkaj malsanoj devenas de la troa viandomanĝado kaj de la alkoholo. Sed ĉu la malbenindaj alkoholaĵoj ne estas ĝuste produkto de la regno kreskaĵa?

Plue la vegetaranoj diras, ke la fruktoplantado estas pli pura, nobliga kaj malpli riska ol le brutedukado; ili revas, ke ĉe la ekregno de la vegetarismo malaperos ĉie la brutoj. Ĉu tio ĉi estus eble kaj profite, ĉu de la brutoj ni havas nur la viandon; de kie ni havus ledon por ŝuoj, sterkon por la kampoj, de kie lakton, tiel necesan nutraĵon por ni, kaj antaŭ ĉio por niaj infanoj kun malforta stomako? La lakton ja la naturo mem kreas en ĉiuj suĉbestoj por iliaj idoj. Kaj nun ĉu efektive la fruktoplantado ĉie kaj ĉiam estas facila, ĉu la fulmotondroj kaj hajloj ne prezentas por ĝi eĉ pli grandan danĝeron ol por la brutoj la epidemioj? Kion devus manĝi la loĝantoj de la nordpolusaj landoj, se ili ne manĝus

¹⁾ rumień lombardzki, ²⁾ promienica, ³⁾ rojnica (Kribbelkrankheit), ⁴⁾ cukrzyca czyli choroba cukrowa.

viandon, liŝojn kaj sebon? Kreskaĵa nutro estus por ili malfacile ricevebla kaj ne sufiĉas por ili, kiuj pro la malvarmegoj bezonas multe da grasaj manĝaĵoj.

Sekve pura aŭ precipe pura kreskaĵa dieto ne taŭgas kiel nutrado popola. Nacioj nutrantaj sin precipe per kreskaĵoj uzas ordinare ankaŭ aliajn albuminajn manĝaĵojn kaj vivas tiel de la unua juneco, kutimigante kaj edukante sin al tia nutra metodo. Same oni devus ankaŭ ĉe ni agi, por decidi, ĉu sola kreskaĵa nutrado utilus. Nune ne estas eble ŝargi la intestaron per tiom da kreskaĵaj manĝoj, kiom ni bezonas por nia organismo. La pura vegetarismo kaŭzos malgrasigon kaj malfortigon, danĝeran por homoj sanaj kaj tiom pli por malsanemaj. Kiel kuracilo ni ankaŭ ne povas ŝati la vegetarismon, kvankam en unua tempo ĝi ŝajnos efika' ĉar ĝiaj malutiloj aperos poste, pli aŭ malpli baldaŭ. Tiaj provoj neniam longe prosperis; el mallongaj provoj ne estas eble eltiri certajn dogmojn, kiel bedaŭrinde multaj faras.

Nun ankoraŭ kelkaj tiaj provoj ne eltenas la kritikon, ĉar ili estis ĉiuj kunligitaj kun abstinenco de alkoholaĵoj, kaj estas vere, ke pura dieto vegetara kune kun abstinenco malgrandigas kaj eĉ forigas por kelka tempo la simptomojn kaj atakojn de la podagro. La malpermeson de la alkoholo kaj aranĝon de sola kreskaĵa dieto ni renkontas en la medicino ankoraŭ pli longe ol la rekomendon de la vegetarismo kiel ĝeneralan nutran metodon; tial en tiuj ĉi provoj aliĝas ĉiam la abstinenco kiel grava faktoro saniga. Krom tio kvankam la provoj kun la vegetara dieto ĉe la podagruloj malgrandigas por iom da tempo iliajn suferojn sed samtempe malfortigas ilin ne nur pro la perdo de graso sed ankaŭ de la substancoj albuminaj. Tiel la nutrado pure kreskaĵa kaŭzas konsumon de la korpo, kio estas la plej danĝera por la homo, precipe por la malsanemaj, ne esceptante la podagrulojn, grasulojn kaj aliajn. Vere estas nur, ke la troa viandomanĝado estas malutila, ĝi kaŭzas troecon de urinacido kun ĝiaj malbonaj sekvoj, kaj sufiĉas unufoja viandomanĝado dum la tago. Fiŝoj, ovoj, fromaĝo, lakto kaj similaj albuminaj manĝaĵoj havas saman nutran valoron, kiel viando. En kelkaj malsanoj la senvianda nutrado utilas ofte por mallonga tempo, mi nomas el ili la ĥronikan reŭmatismom, ĥronikan mallakson, kelkajn haŭtajn malsanojn, en kiuj senvianda dieto en daŭro de 1--3 monatoj estas tre saniga.

D-ro Fels.

La Rego de Elfoj.

(El W. Goethe)

Kiu rajdas tra nokto, kun vento pro l' vet' ?

Tio estas la patro kun sia filet' ;

La infanon li bone per brak' ĉirkaŭprenas,

De malvarmo gardante, ĉe brusto lin tenas.

„Kial kaŝas, filet', la vizaĝon vi time?“

„Ĉu ne vidas vi, patro, elfreĝon proksime?“

„Elforeĝon kun longa trenajo kaj kron'?“

„Mia filo, ĝi estas nebula nur zon'“.

„Infano amata, ho venu al mi !

La plej belajn ludetojn mi ludos kun vi ;

Apud bordo jen brilas floretoj koloraj,

Kaj ĉe mia patriĥo vestaĵoj la oraj“.

„Ĉu vi tute ne aŭdas, ho mia patreto,

Kion al mi promesas elfreĝ' en sekreto?“

„Trankviligu, infano, kaj kredu al mi :

Murmuretas nur vento en velka foli'“

„Bela knab', al mi venu, tre bone vi fartos :

Miaj junaj filinoj karese vin vartos ;

La filinoj-majstrinoj en danca rondform',

Balancante, kantante vin lulos al dorm'“.

„Ĉu ne vidas vi tie, patret' mia kara,

De elforeĝo filinojn en loko malklara?“

„Mia filo, fileto, mi vidas precize :

La maljunaj salikoj prezentas sin grize“.

„Mi vin amas, belul' !, ekposedi deziras,

Do mi uzos perforton, ĉar mem vi ne iras !“

„Mia patro, li kaptas, li prenas min for !

Al mi faris elfreĝo doloron je l' kor' !“

Frostotremas la patro, akcelas rapidon,

En la brakoj li tenas ĝemantan la idon ;

Li alrajdas penege al hejma la kort' ;

En la brakoj l' infanon pacigis la mort'.

Esp. A. Grabowski.

NOKTA APERO.

Stranga rakonto originale verkita por la „Pola esperantisto“
de D-ro A. K.

Se vi amas, estimataj gelegantoj, eksterordinarajn strangajn rakontoj, kiuj ŝajnas neblaĵoj, kredeble vi trovos ne malgrandan plezuron, traleginte jenan okazon, kies verkisto supozas, ke ĝi ne estas tute senigita de historia vereco. Ja, laŭ Ŝekspir, okazas aferoj, kiujn ne povus elpensi la filozofoj.

Ne amante enuigajn prologojn, mi komencas la rakonton.

Ĉe unu vesperkunveno en Romo, aranĝita en malnova palaco de la gastema grafo Z., proksimume en la jaro 1830 ĉeestis multaj distingindaj personoj. Oni scias, ke la vantaj aristokratoj romaj volonte akceptas en siaj salonoj fremdnaciajn gastojn, kies nobela krono, talento, riĉeco aŭ scienco estas sutiĉa allogo.

Ofte ĉe tiaj vesperkunvenoj la plej rakontemaj el la gastoj por plezurigi la tempon al la aliaj kuninvititoj rakontas tion aŭ tion ĉi. Estas nature, ke ili penas pleje doni rakonton novan, nekonatan, kaj kiel eble, plej interesan por la altŝatinda aŭdantaro.

Inter aliaj sprite rakontantoj estis iu franca severmora, sed simpatia sinjoro, plentalenta pentristo. Lia inteligenta dirmaniero, rakontado vive, kortuŝe, kaj elokvente elparolata plaĉis ĉiam ege al aŭdantoj, lasante ĉiufoje neforgeseblan impreson. Ankaŭ tiun vesperon, kiam li esprimis la deziron amuzi la kunvenintojn, ĉiuj tuj proksimigis siajn seĝojn kaj ĉirkaŭis la parolonton. Superflue estus aldoni, ke la sinjorinoj kaj fraŭlinoj faris la unuan vicon. Tombeja silento ekregis en la salono bruanta antaŭ nemultaj minutoj.

William, dudektrijara junulo, sola filo de altranga angla diplomato ĉe la pariza kortego, vojaĝadis tra diversaj landoj eŭropaj por kontentigi sian impresaman animon; ĥine li decidis veturi Hispanujon. Admiri la belegan naturon de tiu suna regiono, ekkoni la tieajn kutimojn, vidi la mondfaman batalon de sovaĝaj bovoj estis lia celo. Li vidis la admiregindan hispanan ĉefurbon kun ĉiuspecaj ĝiaj vidindaĵoj, kaj poste li ekvolis vidi ankaŭ Barcelonon. En unu el siaj promenadoj je tiu urbo, neatendite, li renkontis fraŭlinon, kies neordinara beleco ravis lin profunde, kaj naskis nevenkeblan amon.

La deksezjara junulino ne estis idino de nobelaj potenculoj, ne estis heredotino de tre riĉaj gepatroj, sed estis posteulino de

la plej honesta kaj estimata familio Barcelona, kaj pro tio ŝi havis profundan konscion pri sia hereda indeco. Ĉiaj virtoj ornamis ŝian animon kaj koron. William tuj komprenis kaj eksentis, ke lia sorto estas nepre ligita kun tiu rava belulino, ĉarma filino de la fiero Hispanujo. Feliĉe, li trovis la eblecon esti prezentita al la gepatroj de sia adorata Anunciato, kaj ĉiutage la sentoj de gejunuloj kreskis. Fine, ili gefianĉigis ricenvinte antaŭe la aprobon de la gepatroj de la junulino. Sed okazis cirkonstanco pleje neesperita kaj malgoiga por William. Li ricevis leteron de sia patrino, per kiu ŝi insistis, ke li plej rapide revenu hejmen. William des pli deziris plenumi la volon de sia patrino, ke lia patro jam estis mortinta de kelke da jaroj. Do, li decidiĝis disiĝi por mallonga tempo de sia amatino. La saman tagon, kiam li ricevis la maltrankviligan leteron, li informis la karulinon pri sia tuja forveturo. La momento estis terura por la ambaŭ geamantoj; la larmoj brilis en iliaj okuloj, kaj kelkaj ekĝemoj aŭdiĝis mallaŭte, fermante la buŝojn.

— Kara mia, mia plej kara Anunciato — diris William — la alvoko de mia amata patrino estas por mi Dia ordono. Ŝi deziras, ke mi tuj revenu Anglujon. Mi hodiaŭ forveturas, tamen miaj sentoj por vi estas tro potencaj, por ke mi restu longatempe apud mia patrino. Ŝi amas min; mi estas ŝia sola infano. Mi ne dubas, ke ŝi benos varmege mian edzigan estontecon. Do, mia Kara, atendu min. Mi estos revene post ne multe da tagoj. Intertempe ni estu kune per sentoj kaj pensoj. Akceptu de mi kiel memoraĵon tiun ĉi blankan rozon. Ni disiĝu senplore, senlarne, ĉar la baldaŭa mia reveno unuigos nin je eterne. Dio vin benu. Al dolĉa revido...

Anunciato alkroĉis pingle la blankan floron ĉe la korsaĵo de sia blanka vesto. Dolora silento de la lasta adiaŭo premegis la du noblajn korojn.

La patrino de William, mirigita de l' enamigo de sia adorata filo, malkontenta de la societa situacio de la estonta bofilino, por malhelpi tiun nekonvenan laŭ sia opinio edzigon, pretekstis diversajn kontraŭparolojn, kaj prokrastadis senfine la forveturon de sia filo en Hispanujon. Ĉiutagaj leteroj de Anunciato estis la sola konsolo por la suferanta koro de William... Sed, ho ve, venis la unua tago sen la letero el Barcelono. William maltrankviliĝis; kaj tiu maltrankviligo kreskis pli kaj pli kiam li pasigis unu tutan

semajnon sen novaĵo de sia amatino. Senlima fariĝis lia malĝojo. Li ne dormis, ne manĝis plu; li paliĝis kaj malgrasiĝis okulvideble; li parolis preskaŭ nenion. La ĉagrenita patrino venigis plej lertajn kaj spertajn kuracistojn por zorgi kun ili pri la sanstato de l' amata filo. Ĉio tio nenion helpis. Sed freneza fariĝis la timo kaj malespero de la patrino, kiam iamatene diris al ŝi la malfeliĉa junulo, ke de kelkaj noktoj Anunciato sin montras al li, antaŭ ol li ekdormas. Li neniel povis dubi pri la vereco de l' apero, ĉar dum ĝia daŭro li perfekte estis maldormanta, kaj ankaŭ post la foriro de l' apero li ĝis la mateno ne fermis la okulojn.

Anunciato sin montris klare, nete, vestita blanke, kiel William ŝin vidis plej ofte en Barcelono, kun la blanka rozo ĉe sia korsaĵo.

La prudentaj admonoj de la patrino, de la kuracistoj, de la amikoj nenion taŭgis. La certeco de William estis pli forta ol ĉiuj rezonoj.

La sekvantajn tagojn ree William certigis, ke la apero ripe-tiĝis. Novaj penadoj por trankviligi la malfeliĉulon estis senfruktaj. Post ĉiuj rezonadoj pacience aŭditaj, li responde elparolis la samajn malmultajn vortojn: mi ree ŝin vidis, kiel mi nun vidas la tagan lumon — kaj silentiĝadis sen aldoni iajn ajn pluajn detalojn.

Tia stato de la sano de William pli kaj pli grandigis la malesperon de la patrino kiu estis nekonsolebla, vidante, ke la kuraciloj kaj rimedoj estis elĉerpitaj, kaj la scienco de la plej famaj kuracistoj montriĝis tute senforta. La pia virino lasis la estontecon de sia amegata ununaskito al la Dia kompato, sed ne povis ĉesigi siajn ekĝemojn kaj larmojn.

Kiam la malĝojo kaj malespero ĉiam kreskante kvazaŭ mortigis ŝian koron, venis al si respektinda maljunulo, kies prudento ĉie de najbaroj estis konata, kaj kuraĝis proponi al la malĝoigita patrino la lastan rimedon. Li diris:

— Honorinda sinjorino, mi konas vian senliman amon al via ununaskito, mi mem amas lin korege, kaj mi deziras vidi lin feliĉa. Ĉu vi permesas, ke mi diru al vi, kion mi proponas?

— Diru, diru bona sinjoro. Mi aŭdas atente.

— Sinjorino, ĉu via filo priskribis al vi tute detale la personon de Anunciato: ŝiajn trajtojn, la koloron de ŝiaj haroj kaj okuloj, ŝian vestaĵon — mallonge ĉion tiamaniere, ke ekzemple, lerta pentristo povus fari ŝian portreton?

— Jes, sinjoro, mia filo tion diris kaj rediris. Mi havas nenian dubon, ke laŭ miaj informoj la portreto de Anunciato estas farebla.

— Bone, bonege. Mi estas feliĉa pro tiu sciigo, ĉar mi vidas ke mia proponota rimedo resaniga estas efektivegebla.

— Sinjoro kara, ho savonto de mia filo, diru senprokraste, kion mi devas fari. Mi petegas vin tutkore. Sinjoro, kompatu.

— Jen mia projekto. Konsiderinte, ke la malsano de sinjoro William ne estas malsano de la korpo, sed malsano morala ĉu imaga, mi proponas la rimedon ebla strangan, sed necesan, pro tio, ke la aliaj rimedoj estis aplikitaj sensukcese. Antaŭ ĉio ni agu en plej granda sekreto. De tio dependas la prospera rezultato de miaj penadoj.

Sinjinoro, inter viaj konataj fraŭlinoj serĉu unu, kiu plej bone havas la eksterajn de fraŭlino Anunciato; estas dezirate, ke ŝi estu kvazaŭ la portreto de la bela hispanino. Nature ni faros laŭbezone malgrandajn ŝanĝojn, diversajn aldonajetojn por igi la similecon tute trompanta. Sekve la estonta anstataŭulino de l' fraŭlino Anunciato havos blankan veston, blankan rozon, kaj ĉiujn detalojn necesajn por trompi iun ajn konaton de Anunciato, kaj precipe vian filon. Kredeble, vi jam divenas, kion ni estas aranĝotaj.

— Daŭrigu, daŭrigu, Sinjoro. Mi jam suferas kapturton, kaj ne estas kapabla pensi konsekvence sub la ŝarĝo de mia doloro.

— Via filo ja diris kelkfoje, ke la apero montriĝas malmulte antaŭ la noktomezo, kiam la tuta kastelo jam komencis noktan ripozon, kaj dormas silente.

Je tiu horo nia anstataŭulino de Anunciato tute senbrue sin kaŝos en la ĉambro najbara de l' dormoĉambro de William, kaj atentos la momenton, kiam via filo kusiĝos, laŭ sia kutimo estingos la lampon, lasante nur la lumon de la malgranda nokta lampeto. Kiam venos la noktomezo, ŝi malrapide, serioze, mallaŭte eniros en la ĉambro de la dormanta aŭ eble maldormanta William, kaj en tiu ĉi sama momento diros jenajn vortojn: William, forgesu min, — mi fariĝos monaĥino. Adiaŭ! Tuj post tiuj vortoj nia fraŭlino malrapide, serioze, mallaŭte eliros, kaj malaperos, antaŭ ol la terurita aŭ mirigita William liberiĝos de sia sentskuo. Mi kredas, ke via filo, aŭdinte klare tian volon kaj religian promeson de sia amatino, iom post iom trankviliĝos kaj resaniĝos. Sinjinoro, jen mia projekto. Bonvolu diri, kia estas via opinio pri mia propono.

— Sinjoro kara, ni povas provi. Dio nin helpu.

Laŭ la propono ĉio estis farita precize, por ke la sukceso estu tute certe atingita.

Venis la noktomezo elektita por tiu arta apero. La koro de la patrino batis rapide kiel martelo, kaj la nervoj suferis nepriskribeble.

William laŭkutime kisis la manon de sia amata patrino kun mallaŭte elparolitaj vortoj: bonan nokton, — kaj tuj eniris sian dormejon, kuŝigis en sian liton; sed kiel la antaŭajn noktojn la dormo ne venis al li.

Li fiksis la okulojn en lokon, kie jam tiom da fojoj li vidis la dolĉan aperon.

Tuj aŭdigis terura ekkrio:

— Ne, ne, vi tion ne faros.

William svenis.

Morgaŭan matenon li ŝajnis tre malfortigita duonmorta. Okuloj timigitaj, vizaĝkoloro palega, la tuta korpo tremanta, Ŝvitaj perloj kovris la frunton. Ĉio montris, ke io escepte stranga okazis la lastan nokton.

— Filo mia, karuleto mia — ekkriis la patrino ekkaptante liajn manojn — diru al mi, kio okazis ree tiun ĉi nokton. Ne silentu. Via silento mortigas min. Ŝi kisis lian malvarman ŝvitantan frunton — Diru, mi petegas, je l' nomo de Dio.

William spiris per unu spiro longa, ŝajnis kolekti siajn fortojn, kaj rakontis ofte paŭzante:

— Patrino mia, estas io nekomprenebla, nekredebla, mirakla. Ree mi vidis ŝin, mian Anunciaton. Sed, ho Dio mia, mi vidis, vere klare du Anunciatojn kune sammomente aperantajn. Jes, jes mi vidis du Anunciatojn. Sed tio ne estas ĉio. Anunciato ekparolis per voĉo malmulte ŝanĝita, certe pro kortuŝo. Ŝi diris, ke ŝi baldaŭ fariĝos monaĥino, ke mi devas ŝin forgesi. Ho patrino mia, mi suferas kruele. Mi deziras morti, morti. La morto rapidu liberigi min de mia neelportebla sorto.

Li eksilentis. La fortoj ne suliĉis, por ke li povu daŭrigi sian rakonton.

La sekvantajn tagojn li diris preskaŭ nenion — sole de tempo al tempo li estis ripetanta: du Anunciatoj — idente du Anunciatoj...

La patrino ĉargrenita timis ke la filo ne fariĝu tute freneza.

Post kelkaj tagoj kun permeso de sia patrino William, akom-

panata de sia fidela servisto, vojaĝis Hispanujon senripoze. Kun elĉerpitaj fortoj li alvenis Barcelonon.

Apenaŭ li malsupreniris el veturilo, rapide li eniris la pordegon de la domo de sia amatino.

La pordisto lin ekkonis, alkuris plenrespekte, kaj diris malĝoje:

— Sinjoro estiminda, ne supreniru la ŝtuparon. Montru vin viro forta, ekregu la naturan homan impresigemon.

— José mia, interrompis William, tuj, tuj senprologe diru ĉion — mi antaŭsentas malfeliĉon...

— Sinjoro kompatinda, nia bonega, bela, korega, nia adorinda fraŭlino Anunciato ne vivas plu. La anĝeloj ŝin forportis antaŭ tri semajnoj.

William falis teren.

Post mallonga tempo li estingiĝis kiel lampo senigita je oleo.

Aritmografo.

1)	1,
2)	3, 5, 8,
3)	11, 5, 4, 7, 10,
4)	11, 2, 6, 9, 4, 15, 10,
5)	11, 2, 5, 17, 4, 13, 8, 6, 10,
6)	4, 15, 4, 11, 3, 5, 10, 1, 10, 5, 10,
7)	16, 12, 5, 8, 19, 3, 8, 2, 6, 19, 2, 6, 9,
8)	1, 5, 4, 9, 4, 5, 8, 11, 10, 16, 12, 10, 7, 8, 6,
9)	4, 15, 4, 11, 3, 5, 10, 17, 10, 3, 10, 5, 10,
10)	17, 2, 11, 5, 10, 16, 4, 1, 2, 15, 10,
11)	12, 10, 6, 3, 12, 10, 5, 19, 3,
12)	5, 10, 3, 10, 6, 9, 10,
13)	15, 4, 7, 5, 10,
14)	9, 8, 10,
15)	6.

Anstataŭigu la ciferojn per literoj tiel, ke la mezaj literoj legitaj de supre suben kaj de maldekstre dekstren montru la personan kaj familian nomon de eminenta pola muzika verkisto.

La signifo de l' vortoj estas:

1) Konsonanto, 2) Nombro, 3) Teksaĵo, 4) Lumigilo, 5) Nuanco de l' ruĝa koloro, 6) Elektra aparato, 7) Havenurbo en la suda Norvegujo, 8) Persona kaj familia nomo de eminenta pola muzika verkisto, 9) Elektra maŝino, 10) Mara mambesto, 11) Holanda pentristo, vivinta en la XVII. jarcento, 12) Ronda konstruaĵo, 13) Haŭta malsano, 14) Supertera estaĵo, 15) Konsonanto.

Logogrifo.

1) Libelo, 2) Ulno, 3) Lento, 4) Briko, 5) Papo, 6) Faringo, 7) Estro, 8) Puto.

Ŝanĝante la komencajn literojn de ĉiuj vortoj, anstataŭigu ilin konforme per aliaj. Tiam la komencaj literoj legitaj laŭvice difinas la nomon de glora esperantisto.

La signifo de ŝanĝitaj vortoj estas: 1) Mambesto, 2) Arbo, 3) Kreskaĵo, 4) Kreskaĵo, 5) Legomo, 6) Fiŝo, 7) Molusko, 8) Mezurilo.

Ŝarado.

L' unua vorto. Du silaboj.

En tempoj pasintaj, ho antaŭ centjaroj

Ĝi vivis en praaj litovaj arbaroj ;

Kaj polaj nobeloj en temp' de l' enuo

Ĝin ofte ĉasadis kun krio kaj bruo.

Danĝera ĝi estis pro sia grandforto,

Ne unu ĝi homon edzigis kun morto.

La dua vorto. Du silaboj.

En korpo ĝi nia konstante formiĝas

Kaj nure en unu organo troviĝas.

Ni devas ĝin havi por povi digesti,

Sed ankaŭ malsan' per ĝi povas eknesti.

Malsano ĉi estas tiel specifika,

Ke ĝin tuj ekkonas l' okul' eĉ laika.

La tuto.

Bird' estas ĝi granda kaj vivas sovaĝe

En niaj arbaroj. Do nune trankvile

Pripensu legantoj problemon — nur saĝe,

La nomon de l' birdo vi trovos facile.

Leon Rosenstock.

La administracio de „Pola Esperantisto“ oferas per lotado al divenantoj de ĉiuj tri problemoj: 1) Lemaire, Tra Mez-Afriko, 2) Orzeszko-Kabe, La interrompita kanto. Templimo: 15. novembro 1907. Adresi: Societo Esperanto en Leopolo (Lwów) Aŭstrio.

Solvo de problemoj en la 5—6 num. de „Pola Esperantisto“: 1) Lokomobilo, 2) Reĝido Olaf, 3) Beaufront.

La premiojn ricevis per lotado: 1) F-ino Wanda Laurecka en Vieno, 2) S-o Paŭlo Benoit en Alĝero.

BIBLIOGRAFIO.

(La eldonistoj, kiuj deziras, por ke P. E. raportu pri iliaj eldonaĵoj, estas petataj sendi al la Redakcio po du ekzemplerojn de ĉiu verko.)

Bastien L. *Naŭlingva etimologia leksikono.* Parizo, Presa Esper. Societo, Fr. 3.00 (Sm 1.20).

La ĉefaj celoj de tiu ĉi libro, atestanta pri granda laboremecon de l' aŭtoro, estas: 1) Montri la internaciecon de esperanta vortaro, 2) Plifaciligi la memorigon de l' radikoj al personoj, konantaj latinan aŭ kelkajn hindogermanajn lingvojn.

Bayol Lieut. *Guide Esperanto de la Croix-Rouge.* Parizo, Presa Esper. Societo, Fr. 0.05 (Sm 0.02).

Broŝureto en formato de „Ĉefeĉoj“, enhavanta ĉiujn frazojn bezonatajn dum milita tempo. Krom la esperanta teksto kaj ĝia franca traduko estas en tria kolono aldonita montrado de elparolado (por Francoj).

Bianchini J. *Hebrea kalendaro,* kiun uzadis la Izraelidoj dum la jarcento de Jesu-Kristo. Tours, E. Peltier. Fr. 0.25 (Sm 0.10).

Originale-esperanta broŝureto eldonita en „Moderna Biblioteko“, Serio: Bibliaj studoj Nro 1.

Cart Th. *Esperanta radikaro.* Parizo, Presa Esper. Societo. Fr. 1.25 (Sm 0.50).

Dua eldono por la propagando de Esper. inter blinduloj enhavas ankaŭ ŝlosilon.

Ĉefeĉ E. *La universala ŝlosilaro.* Londono, Intern. Esper. Propagandejo. Fr. 1.25 (Sm 0.50).

Malgranda, bele bindita libreto enhavanta la konatan ŝlosilon en naŭ lingvoj.

Ĉefeĉ E. *Pri la elparolado de la vokaloj en Esperanto.* Londono, Intern. Esp. Propagandejo. Fr. 0.50 (Sm 0.20).

Detala, ebla eĉ tro detala ĉapitro pri temo pli teoria ol praktika, ĉar konforme kun la sperto akirita dum la tri kongresoj, ankaŭ la aŭtoro konstatas, ke la malgrandaj diferencoj (ĉ, e, ĉu ĉ) ne malfaciligas la kompreneblecon de parolado.

Musset P. de, *Sinjoro Vento kaj Sinjorino Pluvo,* tradukis P. Champion, Parizo, Presa Esper. Societo, Fr. 1.00 (Sm 0.40).

Ĉarma rakonto, riĉe ilustrata kaj pro la facila stilo tre leginda por junuloj kaj komencantoj.

Tellini Fino A. *Kristanaj preĝoj por blinduloj.* Udine, ĉe aŭtorino (Sm 0.25).

En Braille-relief-punktoj presita preĝareto.

Zamenhof Dro L. L. *Taschenwörterbuch Deutsch-Esperanto und Esperanto-Deutsch,* Berlino, Möller & Borel. M 1.00 (Sm 0.50).

Tre praktika poŝvortaro, enhavanta ĉiujn vortojn plej uzatajn en la ĉiutaga vivo.

Solvo de la problemo de lingvo internacia. Tradukis prof. Christaller. Berlino, Möller & Borel. M 0.75 (Sm 0.37).

Flanke de esperanta teksto, tre bone konata el „Fundamenta Krebstomatologio“ estas aldonita preskaŭ laŭvorta germana traduko. Bonega propagandilo kaj tial jam en aliajn lingvojn tradukita.

Ĉiujn suprenomitajn verkojn oni povas mendi per pero de Pola Esperantisto.

Do nabycia w redakcyi „Pola Esperantisto“

Podręcznik do nauki języka Esperanto (St. Łazica)	1'—	„
Vortaro esperanta-pola (St. Łazica)	—40	„
Słownik polsko-esp. (St. Łazica)	—40	„
Fundamenta Krestomatio (Dr. Zamenhof)	3'60	„
Pola antologio (Kabe)	2'—	„
Fundo de l' mizero (Sieroszewski)	—75	„
Interrompita kanto (Orzeszko)	—75	„
Підручник міжнародного язика Есперанто (М. Юркін)	—70	„
Odznaki esperanckie (gwiazdki)	1'—	„
Esp. kartki korespondencyjne	—01 i —06	„

Pierwsza galicyjska fabryka
BIELIZNY I KOŁDER
pod firmą

Unua galicia fabriko de
TOLAJO KAJ LITKOVRILOJ
sub firmo

Wiktor Sedlaczek

Lwów, plac Kapitulny 1. 3.

poleca

z najlepszych materiałów starannie wyrabianą bieliznę damską, męską, dla dzieci i niemowląt.

**Całe wyprawy ślubne. —
Wyprawki dla niemowląt.**

Kołdry wełniane i puchowe.

Ceny stałe a niskie. — Cenniki dostarczam gratis. — Wszelkich informacji udzielam chętnie.

rekomendas

tolajon virinan, viran kaj infanan zorgeme fabrikitan el plej bonaj materialaĵoj.

**Kompletaj edzigaj dothavoj.
Dothavoj por suĉinfanoj.
Lanaj kaj lanugaj litkovriloj.**

Fiksaj kaj moderaj prezoj. Prezaroj senpage kaj afrankite. — Ĉiuj informoj volonte donataj. — Oni korespondas ankaŭ esperante.

ST. ŁAZICA

Obszerne podręcznik do nauki jęz. „Esperanto“

z licznymi przykładami i wyjątkami z prozy i poezyi.

==== Cena 1 korona. ====

Do nabycia w Towarz. Esperanto we Lwowie i we wszystkich księgarniach.

Lingvo Internacia

Centra Organo de la Esperantistoj eliranta la 15-an de ĉiu monato.

La plej malnova el ĉiuj Esperantistaj gazetoj fondita en 1895.

Administracio: Presa Esperantista Societo, 33, Rue Lacépède, Paris.

Jara abono: Sen literatura Aldono 5 fr. Kun Aldono 7 fr. 50 c.

Specimena numero estas senpage ricevebla.